د افغانستان اسلامي جمهوریت

د لوړو زده کړو وزارت

ننګرهار پوهنتون

اقتصاد پوهنځی

ملي اقتصاد څانګه

د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او په ملي اقتصاد یې اغېزې (له ۱۳۹۰ کال څخه تر ۱۳۹۸ کال پورې)

Ketabton.com

ترتیب کوونکی: اعجازاحمد «نایاب»

لارښود استاد: پوهنوال محمد زبیر «نورمل»

کال: **۱۳۹۹ هـ.ش**

(c) ketabton.com: The Digital Library

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيْمِ

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقریظ

د محترم اعجاز احمد د جمعه ګل زوی مونوګراف چې (د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او په ملي اقتصاد یې اغېزې) عنوان لاندي لیکلی، د لیسانس دورې لپاره کافي بولم

پوهنوال محمد زبیر «نورمل»

د ننګرهار پوهنتون، اقتصاد پوهنځي استاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننليک

مننه کوم له خپل مور او پلار څخه چې تل يې د ژوند بواځيني هدف په لور تشويق کړی يم

مننه کوم د ننګرهار پوهنتون، اقتصاد پوهنځي له ټولو استادانو څخه چې په څلور کلنه تحصيلي دوره کې يې راسره نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کړې دي

او مننه کوم له لارښود استاد، پوهنوال محمد زبير «نورمل» څخه چې د موضوع په ترتيب کې يې راته لازمي لارښووني او همکاري کړې ده

ډالۍ

ګران پلار او مور ته!

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډیز (Abstract)

دغه څېړنه (د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او په ملي اقتصاد یې اغېزې) له (۱۳۹۰) هجري شمسي کال څخه تر (۱۳۹۸) هجري شمسي کال پورې د امریکایي ډالر یه وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې د بدلون څرنګوالی او د افغانۍ په ارزښت کې د یاد بدلون له کبله د افغانستان په اقتصاد باندې وارد شویو تاثیراتو څخه خبري کوي.

له دې څېړنې څخه مو هدف دا دی، څو معلومه کړو چې په تېرو نهه کلونو کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ بدلون څرنګه وه او د افغانستان په اقتصاد یعني د لوی اقتصاد په اساسي اهدافو (انفلاسیون نرخ، اقتصادي وده، د تادیاتو بېلانس او استخدام سطحه) باندې یې څه اغېزې درلودې؟

دا یوه کمي څېړنه ده چې د عنوان مربوط راټوله شوې ټوله ډېټا یې دویم لاس او د اعدادو او ارقامو په بڼه راټوله شوې ده، چې د تحلیل لپاره یې له مایکرو سافټ ایکسیل پروګرام څخه استفاده شوې، او نتایج یې د چارټ او اعدادو په بڼه راوړل شوي او بیان شوي دي.

د راغونډې شوې ډېټا تر تحلیل وروسته دا نتېجه لاسته راځي، چې په وروستۍ لسیزه کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ نږدې په دوامداره ډول سره کموالی کړی او د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون په ملي اقتصاد باندې خورا تاثیر ګذار عامل وه. که څه هم داسې فکر کېږي چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ټیټوالی به له هر څه وړاندې د هیواد په بازارونو کې د قیمتونو سطحه متاثیره کوي، ولې؛ د ارقامو تحلیل دا نتېجه څرګندوي چې تر ټولو مهم او متاثیره کیدونکي فکټورونه صادرات او بیا په ترتیب سره واردات او د وزګارتیا کچه دي، خو په انفلاسیون نرخ او اقتصادي وده باندې یې تاثیر په کمه اندازه دی. یا په بل عبارت، د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون څخه تر ټولو زیات متأثره کېدونکی متحویل صادرات او تر ټولو کم متاثیره کېدونکی فکټور اقتصادي وده ده.

د څېړنې کلیدي ټکي: افغانۍ (Afghani)، امریکایي ډالر (US Dollar)، د تبادلې نرخ (Exchange Rate)، اقتصادي وده (Economic Growth)، انفلاسیون نرخ (Inflation Rate)، سوداګري (Trade)، استخدام (Employment)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

عنوان **مخ**

سریزه ۱
پېژندنه (Introduction) ۲
د څېړنې ستونزه ۲
د څېړنې اهمیت ۲
د څېړنې موخې ۳
د څېړنې پوښتنې ۳
د څېړنې فرضیې ۴
د څېړنې ساحه ۵
تېرو لیکنو ته کتنه ۵
د څېړنې خلا ۷
د څېړنې مېتودولوژي ۸
۱. د څېړنې ډیزاین ۸
۲. د مالوماتو راټولولو مېتود ۸
۳. د مالوماتو تحلیل ۹
پایله (Result) ۹
د تبادلې نرخ پېژندنه ۹
۱. تعریف ۹
۲. د تبادلې نرخ ډولونه ۱۰
۱,۲. د تبادلې بدلېدونکی یا ارتجاعي نرخ ۱۰
۲,۲. د تبادلې ثابت نرخ ۱۲
۳,۲. د تبادلې ګډ یا مشترک نرخ ۱۶
د تبادلې نرخ کموالی (Devaluation) ۱۶
ډالرایزېشن (Dollarization) ۱۸
اسعاري اتحادیه (Currency Union) ۲۰
د اسعارو بازار ۲۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانيو نرخ او د پيسو کرنلاره يا پولي سياست ۲۲
د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی ۲۲
د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ اغېزې د افغانستان په اقتصاد باندې ۴۱
۱. د تبادلې نرخ تاثير په انفلاسيون نرخ باندې ۴۱
۲. د تبادلې نرخ تاثير په اقتصادي وده باندې ۴۳
۳. د تبادلې نرخ تاثير په خارجي تجارت باندې ۴۵
۱,۳. د تبادلې نرخ تاثير په صادراتو باندې ۴۵
۲,۳. د تبادلې نرخ تاثير په وارداتو باندې ۴۷
۴. د تبادلې نرخ تاثير د وزګارتيا په کچه باندې ۴۸
مناقشه (Discussion) ۵۱
پايله اخيستنه (Conclusion) ۵۴
وړانديزونه (Recommendations) ۵۵
اخځليکونه (References) ۵۶

جدولونه

عنوان **مخ**

د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۰) هـ.ش ۲۲
د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۱) هـ.ش ۲۴
د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۲) هـ.ش ۲۶
د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۳) هـ.ش ۲۹
د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۴) هـ.ش ۳۱
د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۵) هـ.ش ۳۳
د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۶) هـ.ش ۳۵
د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۷) هـ.ش ۳۷
د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۸) هـ.ش ۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرافونه

عنوان **مخ**

د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۰هـ.ش) ۲۴
د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۱هـ.ش) ۲۶
د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۲هـ.ش) ۲۸
د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۳هـ.ش) ۳۰
د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۴هـ.ش) ۳۲
د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۵هـ.ش) ۳۵
د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۶هـ.ش) ۳۷
د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۷هـ.ش) ۳۹
د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۸هـ.ش) ۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت ډېر د اهمیت وړ دی. ځکه چې افغانستان یو وارداتي هیواد دی او اکثریت د هغه هیوادونو چې افغانستان ورسره تجارتي اړیکي لري، د خپلو توکو په مقابل کې د ډالر غوښتنه کوي. دا چې د افغانستان وارداتي توکې تر ډېره بریده د امریکايي ډالر په مقابل کې راځي، نو په همدې اساس ویلای شو چې د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت ډېر د اهمیت وړ دی او د بدلون په صورت کې یې د هیواد بازارونه په چټکۍ او سخت ډول متأثیره کیږي.

هر هیواد د خارجي اسعارو په مقابل کې د خپلي ملي کرنسي ارزښت داسي ټاکي ترڅو په وسیله یې د هیواد دننه اقتصادي وضع په مثبت ډول متاثیره او د هیواد د اقتصادي اوضاع د سمون په موخه ټاکل شوي اهداف ترلاسه شي. د هیواد دننه د ملي پیسې چلښت او اعتبار د پولي سیاست د تطبیق لپاره یو مهم فکټور دی، چې باید شتون ولري ترڅو د دولت لخوا ټاکل شوې پالیسی په درست شکل سره اهداف ترلاسه کړای شي.

د طالبانو د واک له منځه تګ سره په افغانستان کې د امریکا متحده آیالاتو په مالي او فوځي ملاتړ سره د هیواد دننه نوی نظام رامنځته شو او یاد نظام په هیواد کې د اقتصادي راکړو ورکړو په منظور په نوې بڼې سره افغانۍ چاپ او نشر کړه. که څه هم له همهغه پیل څخه د افغانستان د دولت ټول تادیات په افغانۍ دي، ولي د هیواد داخلي جګړو او د نظامونو یو په بل پسې په پرلپسې ډول ړنګېدل او جوړېدل د دې سبب شوي چې په موجوده نظام هم د خلکو بې باوري زیاته او یاده بې باوري د افغانیو د نه چلښت لامل وګرځي. له (۱۳۹۸) هجري شمسي کال مخکې د هیواد په اکثریت خاوره او آن په پلازمینه کې افغانۍ له پوره اعتبار څخه برخمنه نه وه، خو په کال (۱۳۹۸) هجري شمسي کې د هیواد دننه بازارونو کې د خارجي اسعارو د چلښت په وړاندې د دولت کلک غبرګون وکولای شو چې د هیواد ډېری سیمو کې د افغانۍ چلښت پیل او راکړه ورکړو کې اعتبار پیدا کړي، ولي لا تراوسه هم ډېری لوی معاملات په امریکايي ډالر او پاکستاني کلداري ترسره کیږي.

د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت خورا د اهمیت وړ دی او لازمه بریښي چې په تېرو څو کلونو کې د هیواد په اقتصادي اوضاع باندي د یادو اسعارو ترمنځ د تبادلې نرخ د بدلون تاثیرات وڅېړل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېژندنه (Introduction)

د اوسني نړیوالتوب په لړ کې هیوادونه له اقتصادي اړخه یو د بل سره تړلي دي. په همدغه ترڅ کې هیوادونه یو له بل سره سوداګریزې اړیکې لري او خپل تولید شوي توکي او خدمات یو په بل پلوري. دا چې د هیوادونو پولي واحدونه سره توپیر لري نو طبعي ده چې د دغه پیر او پلور لپاره باید خپل اسعار سره تبادله کړي، تر څو د هر هیواد په اړونده کرنسی د هغوی توکي او خدمات وپیري. بېلا بېل اسعار چې په کوم نرخ یو د بل سره تبادله کیږي د اسعارو د تبادلې د نرخ په نوم یادیږي. په لنډ ډول، د تبادلې نرخ د بهرنیو اسعارو له مخې د یو هیواد د پیسو د قیمت څخه عبارت دی، یا د تبادلې نرخ هغه نرخ دی چې له مخې یې یو پولي واحد د کوم بل پولي واحد سره بدل یا تبادله کیږي.[1]

د یو هیواد د پیسو ارزښت ټیټوالی او لوړوالی دواړه په خپل ځای ګټې او زیانونه لري، په تېرو څو کلونو کې په ځانګړې توګه، له کله چې له افغانستان څخه د امریکایي ځواکونو د وتلو خبر ګرمه شوې، د افغانۍ ارزښت د امریکایي ډالر په وړاندې ورځ تر بلې ښکته والی مومي. د دې لپاره چې معلومه شي، چې د امریکایي ډالر په وړاندې د هیواد د افغانۍ ارزښت دا ښکته والی د هیواد په اقتصاد څه اغېز ښندلی، ما وپتېیله چې په یاده موضوع څېړنه وکړم او بلاخره یوه ټولګه ګټور مالومات د استفادې لپاره راجمع کړم.

د څېړنې ستونزه

دا چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت ورځ تر بلې په چټکۍ سره کموالی کوي، نو لازمه بریښي ترڅو مالومه شي چې د افغانۍ په ارزښت کې یاد بدلون په ملي اقتصاد څه اغېز غورځولی دی؟

د څېړنې اهمیت

د پیسو د ارزښت ټیټېدل یا د بهرنیو پولي واحدونو په مقابل کې د ملي پولي واحد د ارزښت راغورځېدل که له یو خوا د دې سبب ګرځي چې په نړیوال بازار کې د داخلي تولیداتو قیمت ټیټ شي او د دې په وسیله په ترتیب سره صادرات او داخلي تولید تشویق کیږي. له بل پلوه د پیسو ارزښت د یو لړ زیانونو لکه، د انفلاسیون نرخ لوړېدل او د وارداتو د قیمت په لوړوالي سره د هیواد دننه د خلکو د خرید قدرت کمېدلو سبب هم ګرځي.[2]

---

1) کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.
2) Excel Books Private Limited. (2012). Macro Economics. New Delhi: Excel Books Private Limited.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره له دې چې د پیسو ارزښت کموالی یو لړ ګټې لري، او د همدې ګټورتوب ترلاسه کولو لپاره اړینه ده چې مناسبه پولي پالیسي جوړه او تطبیق شي ترڅو د خارجي اسعارو په مقابل کې د ملي پولي واحد ارزښت ټیټ او مقصود اهداف ترلاسه شي، ولي دا هم لازمه ده چې د پیسو د ارزښت ثبات په نظر کې ونیول شي. که چیرته د هیواد د پیسو په ارزښت کې کموالی په داسي بڼه وي چې له کبله یې د پیسو په ارزښت کې په لویه اندازه بې ثباتي رامنځته شي، نه یواځي دا چې مطلوب اهداف به ترلاسه نشي، بلکې؛ د پیسو ارزښت ټیټوالي له کبله به زیان هم رامنځته شي.

دا چې افغانستان یو وارداتي هیواد دی او اکثریت وارداتي توکي یې د امریکایي ډالر په مقابل کې واردیږي، واضح خبره ده چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې بدلون به د هیواد په بازارونو او اقتصاد باندې اغیز اچوي. د څېړنې په پایله کې به په دې وپوهیږو چې له تېرو څو کلونو راهیسې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت راکمیدلو د افغانستان په اقتصاد باندې څه ډول اغیز کړی، او آیا په ریښتیا هم د قیمتونو په سطحه زیات تاثیر ګذار عامل دی؟

د څېړنې موخې

۱. د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون او د هیواد د انفلاسیون نرخ سره یې په اړیکه باندې پوهیدل.

۲. د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون او د هیواد د اقتصادي ودې سره یې په اړیکه باندې پوهیدل.

۳. د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون او د افغانستان خارجي تجارت سره یې په اړیکه باندې پوهیدل.

۴. د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون او د هیواد دننه د استخدام سطحې سره یې په اړیکې باندې پوهیدل.

د څېړنې پوښتنې

۱. د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون د انفلاسیون په نرخ څه ډول تاثیر درلود؟

۲. د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون په اقتصادي وده باندې څه ډول تاثیر درلود؟

۳. د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون د هیواد په تجارت څه ډول اغیز درلود؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون د هیواد دننه د استخدام سطحه باندي څه تاثیر درلود؟

د څېړنې فرضیې

(۱)

H_0: د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د انفلاسیون نرخ کې لوړوالی راغلی دی.

H_A: د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د انفلاسیون نرخ کې ټیټوالی راغلی دی دی.

(۲)

H_0: د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره په اقتصادي وده کې مثبت تغیر راغلی دی.

H_A: د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره په اقتصادي وده کې منفي تغیر راغلی دی.

(۳)

H_0: د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د هیواد په سوداګري کې مثبت تغیر راغلی.

H_A: د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د هیواد په سوداګري کې منفي تغیر راغلی دی.

(۴)

H_0: د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د استخدام سطحه کې لوړوالی راغلی دی.

H_A: د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د استخدام سطحه کې ټیټوالی راغلی دی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څېړنې ساحه

دا څېړنه په افغانستان کې د "د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او په ملي اقتصاد یې اغېزې" اړوند ده، چې له (۱۳۹۰) هجري شمسي کال څخه تر (۱۳۹۸) هجري شمسي کال اړوند مالومات پکې راټول شوي دي. د تبادلې نرخ اړوند ډېټا له (dab.gov.af, https://finance.yahoo.com, www.saraishahzada.af او www.investing.com) څخه، د سړي سر ناخالص داخلي تولید اړوند ارقام له (www.nasia.gov.af)، د انفلاسیون نرخ اړوند له (www.macrotrends.net) او د بېکارۍ نرخ اړوند ارقام له (www.statista.com) او د صادراتو او وارداتو اړوند ارقام د افغانستان د احصایې مرکزي اداري لخوا نشر شویو احصایوي سالنامو څخه راخیستل شوي دي.

تېرو لیکنو ته کتنه

دلته مونږ له دې څخه یادونه کوو چې د تبادلې نرخ په ملي اقتصاد باندې څه ډول اغېز ښندي. د تبادلې نرخ د هغه کاروبارونو لپاره مهم دی چې نړیوال تجارت ترسره کوي، نورو هیوادونو ته اموال صادروي او یا هم له نورو هیوادونو څخه اموال واردوي. که د بهرنیو اسعارو په وړاندې د یو هیواد د پیسو ارزښت لوړ شي، نو دې سره په نړیوال بازار کې د صادرونکو کاروبارونو توکي په لوړه بیه تمامیږي، تقاضا به ورته کمه او بلاخره په تجارت کې کموالی راځي، خو که یاد حالت د واردونکو کاروبارونو په وړاندې وګورو، نو ویلای شو چې د بهرنیو اسعارو په وړاندې د یو هیواد د پیسو د ارزښت لوړوالي سره به د وارداتي توکو قیمت ټیټ او په داخل کې به ښه بازار پیدا کړي.

نه یواځې تجارت، بلکې؛ د لوی اقتصاد نور اساسي فکتورونه (د انفلاسیون نرخ، د تادیاتو بیلانس، اقتصادي وده او د بېکارۍ کچه) هم د تبادلې نرخ د بدلون سره متأثیره کیږي. د موضوع د لا وضاحت لپاره د موضوع په هکله له لاندې تیرو لیکنو څخه یادونه کوو:

اې سي اریز او ملینډریټوز په کال (۱۹۹۶) میلادي، مې کې د (د تبادلې نرخ اغېز انفلاسیون په نرخ) عنوان لاندې څېړنه کړې، چې یاده څېړنه دا ښیي چې د تبادلې نرخ بدلون د انفلاسیون نرخ د بدلون یو عامل دی.[3]

3) Arize, A., & Malindretos, J. (1996). Effects of Exchange Rate Variability on Inflation Variability. *Applied Economics Letters*, 6.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاول کنوي، آرون ډریو، بین هانټ او السدېر سکاټ په کال (۱۹۹۸) میلادي، مې کې د (د تبادلې نرخ تاثیر په انفلاسیون نرخ په هغه هیوادونو کې چې د کمي اقتصادي آزادي لرونکي دي) عنوان لاندي څېړنه کړې، چې یاده څېړنه ښيي، چې د تبادلې نرخ بدلون په انفلاسیون نرخ باندي زیات تاثیرگذار عامل دی.[4]

نصیر «کوتوال» په خپل کتاب (اقتصادي درسونه) کې، چې په کال (۲۰۱۵) میلادي کې خپور شوی لیکي، چې د پیسو ارزښت او انفلاسیون نرخ ترمنځ معکوسه رابطه شتون لري.[5]

ډاني راډریک په کال (۲۰۰۴) میلادي کې د (حقیقي تبادلې نرخ او اقتصادي وده) تر نوم لاندي څېړنه کړې وه، د دوی څېړنه دا ښیي چې د بهرنیو اسعارو په وړاندې د یو هیواد د پیسو د ارزښت ټیټوالی (Devaluation) اقتصادي وده تحریکوي.[6]

جان ایف کنیډي په کال (۲۰۰۷) میلادي، جولای کې د (حقیقي د تبادلې نرخ او اقتصادي وده) عنوان لاندي څېړنه کړې وه. د دوی څېړنه دا ښیي چې د بهرنیو اسعارو په وړاندې د ملي پیسو د ارزښت کموالی د هیوادونو اقتصادي وده، په ځانگړې توگه په پرمختیایي هیوادونو کې تحریکوي.[7]

مارټین ربېټي، پیټر سکاټ او ارسلن رزمي په کال (۲۰۱۱) میلادي، مارچ کې د (حقیقي د تبادلې نرخ او اقتصادي ودې) تر عنوان لاندي څېړنه کړې، چې د دوی د څېړنې نتیجه هم دا ښیي، چې د تبادلې نرخ د کموالي (Devaluation) او اقتصادي ودې ترمنځ مثبته اړیکه شتون لري.[8]

نصیر کوتوال په خپل کتاب (اقتصادي درسونه) کې، چې په کال (۲۰۱۵) میلادي کې خپور شوی، لیکي: د بهرنیو اسعارو په وړاندې د پیسو د ارزښت لوړوالی د صادراتو د کموالي او وارداتو د زیاتوالي سبب گرځي.[9]

کایلي وانگ او کریسټوفر بې بېرټ په کال (۱۹۸۹-۱۹۹۸) میلادي پورې (د صادراتو په حجم باندي د تبادلې نرخ د بدولون د تاثیراتو سنجش) عنوان لاندي څېړنه کړې وه، چې د دوی څېړنه دا ښيي

4) Conway, P., Drew, A., Hunt, B., & Scott, A. (1998). Exchange Rate Effects and Inflation Targeting in a Small Open Economy. *Reserve Bank of New Zealand Discussion Paper*, 20.

5) کوتوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

6) Rodrik, D. (2004). The Real Exchange Rate and Economic Growth. *Brookings Papers on Economic Activity*, 76.

7) F. Kennedy, J. (2007). The Real Exchange Rate and Economic Growth. 37.

8) Rapetti, M., Skott, P., & Razmi, A. (2011). The Real Exchange Rate and Economic Growth. *International Review of Applied Economics*, 19.

9) کوتوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي، د وارداتي هيوادونو صنعتي توليدات او منتظره د تبادلې نرخ بدلون په ګډه سره د تجارت حجم متاثيره کوي.[10]

جينګوا زي، هينري ډبليو کينوکن او اويسټاين ميرلنډ په کال (۲۰۰۳) ميلادي، اپريل کې (د تبادلې نرخ تاثيرات د سمن (Salmon) ماهي د صارداتو په قيمت) عنوان لاندي څېړنه کړې وه، چې د دوی څېړنه دا ښيي چې د تبادلې نرخ بدلون د تجارت په حجم باندي تاثير ګذاره دی.[11]

روبرټو فرينکيل او لېنس ټايلر په کال (۲۰۰۶) ميلادي، فروري کې د (حقيقي تبادلې نرخ، پولي سياست او استخدام) په نوم څېړنه ترسره کړې، چې د نوموړې څېړني څخه څرګنديږي چې د تبادلې نرخ د استخدام سره مستقيمه رابطه لري.[12]

ډېمير او فيراټ په کال (۲۰۱۰) ميلادي کې د (د تبادلې نرخ بدلون او د استخدام سطحي لوړوالی په پرمختيايي هيوادونو کې) عنوان لاندي څېړنه ترسره کړې. دوی په خپله څېړنه کې ليکي چې، د تبادلې نرخ لوړوالي سره د استخدام سطحه کې لوړوالی رامنځته کيږي.[13]

۳,۲ د څېړني خلا

پورته مو لدې څخه يادونه وکړه چې د تبادلې نرخ څه دی او په ملي اقتصاد باندي څه ډول اغېز لري؟؟ چې د نوموړي بحث څخه دا جوته شوه چې د تبادلې نرخ د لوی اقتصاد اساسي اهداف (انفلاسيون نرخ، اقتصادي وده، د استخدام سطحه او د تادياتو بيلانس) تر تاثير لاندي راولي.

په مختليفو هيوادونو کې د دې اړوند څېړني ترسره شوې دي، چې د يو هيواد د پيسو ارزښت بدلون سره د هيواد په اقتصاد باندي څه تاثيرات لويږي، ولې دلته به مونږ د "د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او په ملي اقتصاد يې اغېزې" تر عنوان لاندي څېړنه کې په دې باندي خبري وکړو چې په تېرو نهه کلونو کې د امريکايي ډالر په وړاندي د افغانۍ په ارزښت کې بدلون څرنګه وه او د افغانستان په اقتصاد (انفلاسيون نرخ، اقتصادي وده، خارجي تجارت او وزګارتيا سطحه) باندي يې څه اغېزې درلودې؟

---

10) Wang, K.-L., & B.Barrett, C. (1998). Estimating the Effects of Exchange Rate Volatility on Export Volumes. *Journal of Agricultural and Resource Economics*, 31.

11) Xie, J., W. Kinnucan, H., & Myrland, O. (2003). The Effects of Exchange Rate on Export Prices of Farmed Salmon. *Marine Resource Economics*, 439.

12) Frenkel, R., & Taylor, L. (2006). Real Exchange Rate, Monetary Policy and Employment. *DESA*, 13.

13) Firat, D. (2010). Exchange Rate Volatility and Employment Growth in Developing Countries. *MPRA*, 47.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څېړنې مېتودولوژي

۱. د څېړنې ډیزاین

عموما مونږ څېړنه او د څېړنې ډیزاین په کمي او کیفي سره ویشو، ولې د څېړنې ډولونه او ډیزاینونه په مختلیف ډول کټاګوري کیږي. دا یوه کمي څېړنه ده، چې مالومات پکې د اعدادو او ارقامو په بڼه راټول شوي دي. د ماهیت له مخې خالصه یا نګه او هدف ته په کتو تشریحي څېړنه ده، ځکه چې د موضوع اړوند مالومات له مخکې څخه په بېلا بېلو سرچینو کې موجود او مونږ له دې عنوان لاندې راغونډ کړي دي.

دا چې زمونږ موضوع د تبادلې نرخ مربوط ده او د تبادلې نرخ او د هغه د بدلون له کبله اغېزمن کیدونکي فکټورونه ټول د اعدادو او اراقامو په بڼه ښودل کیږي، نو په همدې اساس مونږ د څېړنې ډیزاین کمي وټاکل، چې اړیکې ته په کتو بیا طولي څېړنیز ډیزاین (Longitudinal Quantitative Research Design) دی، یعنې د څو کلونو اعداد او ارقام پکې را غونډ شوي او د ډېټا رحجان پکې تحلیل شوی دی. پلټنې ته په کتو سره غیري تجربوي څېړنیز ډیزاین او وخت ته په کتو سره (Retrospective Quantitative Research Design) دی، ځکه چې د تېر وخت اړوند مالومات پکې را اخیستل شوي دي.

۲. د مالوماتو د راټولولو مېتود

په ټوله کې مونږ دوه ډوله (لومړی لاس او دویم لاس) مالومات لرو. دا چې پدې څېړنه کې د وخت په وخت مالوماتو رحجان معلوم شوی، نو د داسې یو څېړنیز ډیزاین په لرلو سره مونږ له لومړي لاس ډیټا څخه هغه وخت استفاده کولای شو کله چې وخت ته په کتو سره زمونږ د موضوع څېړنیز ډیزاین (Prospective) وي، یعنې د راتلونکې په اړه مالومات په کې راغونډیږي، ولې دا چې وخت ته په کتو سره د دې موضوع څېړنیز ډیزاین (Retrospective) دی، یعنې د تېر وخت په هکله مالومات پکې راټولیږي، نو پدې صورت کې چې اړیکې ته په کتو سره زمونږ د څېړنې ډیزاین طولي (Longitudinal) او وخت ته په کتو سره (Retrospective) وي مونږ باید له دویم لاس ډېټا څخه استفاده وکړو.[14]

پدې څېړنه کې مونږ له دویم لاس نشر شویو مالوماتو څخه استفاده کړې، چې له (dab.gov.af, https://finance.yahoo.com، www.saraishahzada.af, www.investing.com،

14) Kumar, Ranjit. (2011). Research Methodology. New Delhi: SAGE Publications Ltd.

(c) ketabton.com: The Digital Library

www.nasia.gov.af، www.macrotrends.net، www.statista.com او د افغانستان د احصایيي مرکزي اداري لخوا نشر شویو احصایوي سالنامو څخه راخیستل شوي دي.

۳. د مالوماتو تحلیل

د مالوماتو د تحلیل لپاره مختلیف سافتویرونه او فارمولونه شتون لري، چې له جملي څخه يې یو هم مایکروسافټ ایکسیل دی، چې په مرسته یې احصایوي تحلیل ترسره کولای شو. د تبادلي نرخ اړوند ډېټا د مقایسي او څرنګوالي سنجش لپاره د ایکسیل مختلیف فارمولونه (Functions) او چارټونه استفاده شوي او همدارنګه د متحویلونو ترمنځ د اړیکي په څرنګوالي پوهیدلو لپاره هم ایکسیل استفاده شوی دی.

پایله (Result)

د تبادلي نرخ پیژندنه

پول یا پیسي د اقتصادي سیستم او جریان یوه مهمه برخه ده، داسي چې د ټولو اقتصادي فعالیتونو، کالیو یا توکو او چوپړونو ارزښت د پیسي په وسیله ټاکل کیږي. که مو پیسه درنه او با ارزښته وي نو په ټوله کي به د پیر غښتلي څواک ولرو او د نورو توکي او خدمات به ارزانه رانیسو.[15] د هیوادونو تر مینځ د پیسو یا اسعارو واحدونه بېلا بېل دي، یعني ټول هیوادونه خپل خپل پولي واحدونه لري. د اوسني نړیوالتوب په لړ کي هیوادونه له اقتصادي اړخه یو د بل سره تړلي دي، په همدغه ترڅ کي هیوادونه یو له بل سره سوداګریزي اړیکي لري او خپل تولید شوي توکي او خدمات یو په بل پلوري. دا چې د هیوادونو پولي واحدونه سره توپیر لري نو طبعي ده چې د دغه پیر او پلور لپاره باید خپل اسعار سره تبادله کړي، تر څو د هر هیواد په اړونده کرنسی د هغوی توکي او خدمات وپیري.

۱. تعریف

بېلا بېل اسعار چې په کوم نرخ یو د بل سره تبادله کیږي د اسعارو د تبادلي د نرخ په نوم یادیږي. په لنډ ډول، د تبادلي نرخ د بهرنیو اسعارو له مخي د یو هیواد د پیسو د قیمت څخه عبارت دی، یا د تبادلي نرخ هغه نرخ دی چې له مخي يې یو پولي واحد د کوم بل پولي واحد سره بدل یا تبادله کیږي.[16] د بیلګي په ډول د یو ډالر قیمت (۷۴) افغانۍ دی نو د افغانیو سره د یو ډالر د تبادلي نرخ (۷۴) افغانۍ

15) Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.
16) کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او که د یوې افغانۍ د تبادلې نرخ په ډالرو سره پیدا کوو نو یو ډالر په (۷۴) افغانیو ویشو چې په دې صورت کې به د ډالرو له مخې د یوې افغانۍ قیمت یا د تبادلې نرخ (۰،۰۱۳۵۱۳۵) وي.

۲. د تبادلې نرخ ډولونه

دولتونه د نورو هیوادونو په مقابل کې د خپلو اسعارو د تبادلې لپاره د تبادلې د نرخ د لاندې ډولونو څخه استفاده کوي.[17]

۱،۲. د تبادلې بدلیدونکی یا ارتجاعي نرخ

د تبادلې بدلیدونکی نرخ په دې مانا چې د نورو کرنسیو په مقابل کې د ملي کرنسۍ د تبادلې د نرخ ټاکل د بهرنیو اسعارو بازار ته پریښودل کیږي تر څو هلته د عرضې او تقاضا د قواوو د برخورد په پایله کې نوموړی نرخ وټاکل شي.[18] دلته دولتونه د خپلو اسعارو د تبادلې د نرخ د بدلون او یا په هغه کې د تغیر راوستلو سره کومه دلچسپي نه لري او د بازار له لوري ټاکل شوی نرخ د خپل ځان او د نړیوال تجارت په خیر او ګټه ګڼي او په کومو حالاتو کې چې دغه چاره د یو هیواد په ګټه نه وي او یا په بهرنۍ سوداګرۍ کې د نا انډولۍ لامل کیږي نو بیا نوموړي هیوادونه د ګمرکي تعرفو، سهیمو او د نورو پالیسیو په عملي کولو سره دغه ستونزه حلوي. د تبادلې د ارتجاعي یا بدلیدونکي نرخ د حمایت په اړه د علماوو نظریات په لاندې ډول دي:[19]

- د تبادلې د ارتجاعي نرخ پلویان وائي چې دغه ډول نرخ یو هیواد د دې جوګه ګرځوي ترڅود یوې خپلواکه اقتصادي پالیسي څخه استفاده وکړي. په دې صورت کې د یو هیواد پولي پالیسي د تبادلې د مشخص نرخ پورې نه ده تړل شوې، ځکه که د تبادلې لپاره د دولت له خوا یو مشخص نرخ ټاکل کیده نو د خپلو پیسو د ارزښت د لوړوالي لپاره به یې د تبادلې نرخ په خپله تغیراوه او په دې سره به هیواد په بحران کې ډوب شوی وو او هم به بې روزګاري زیاته شوې وه، ځکه د پیسو د ارزښت په لوړوالي سره به زمونږ اجناس د خارجي هیوادونو لپاره په لوړه بیه تمامیدل نو په نتیجه کې به یې زمونږ صادرات کمیدل او د هیواد په داخل کې به د تولیداتو د عدم تشویق سبب ګرځیده او بالاخره به تولیدي فعالیتونه په ټپه ولاړ وو چې په نتیجه کې به یې بې روزګاري هم زیاته شوې وه.
- د تبادلې نرخ د تادیاتو په بیلانس باندې د یو تعادلي فکتور په حیث تاثیرکوي نو په دې خاطر باید آزاد پریښودل شي.

---

17) کوتوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.
18) Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.
19) http://millifikar.blogspot.com/2019/06/1-fixed-exchange-rate-vs-flexible.html?m=1

(c) ketabton.com: The Digital Library

- که د تبادلي نرخ په ټینګه سره ثابت وساتل شي نو د یو هیواد داخلي اقتصادي سیستم ته به د خارج څخه د انفلاسیون او ډیفلاسیون خطرات متوجه شي؛ اما، د تبادلي په نرخ کې تغیرات او نوسانات د انفلاسیون او ډیفلاسیون د مداخلي مخنیوی کوي.
- ځیني وخت دا سوال هم پیداکیږي چې د عرضې او تقاضا فورمول د اقتصاد په هره ساحه کې په ښه ډول سره کارکوي نو د تبادلي په نرخ کې یې ولې ونه کړي. په دې اساس به دا ښه وي چې د تبادلي نرخ آزاد پریښودل شي ترڅو د عرضې او تقاضا په اساس وټاکل شي.
- د تبادلي په نرخ کې نوسانات په نړیوال تجارت کې هیڅ ډول زیان نه رامینځته کوي، ځکه چې صادرونکي او واردونکي دواړه هیوادونه د دې قابل دي چې د خپلې پوهې او ځیرکتیا په اساس په راتلونکي کې د تبادلي په نرخونوکې نوسانات پیش بیني کړي او د هغې د خطراتو څخه د مخنیوي په خاطر په راتلونکي نرخ (Forward Rate) سره معاملات تر سره کړي، البته ثابت نرخونه په نړیوال تجارت کې سوداګرو ته دغه سهولت نه تهیه کوي.

د تبادلي بدلیدونکی نرخ یو شمېر ګټې او زیانونه لري چې په لاندې ډول، په ترتیب سره لومړی له ګټو او بیا زیانونو څخه یادونه کوو:[20]

- د بهرنیو اسعارو ذخیرې ته د اړتیا نشتون: د پولي نظام تنظیموونکي چارواکي د خپلو پیسو د نرخ د ثابت ساتلو لپاره د بهرنیو اسعارو زیرمو ته اړتیا نه لري. که چیرته په هیواد کې ثابت د تبادلي نرخ رایج وي، نو هیواد د تبادلي نرخ د ثبات لپاره د بهرنیو اسعارو زیرمو ساتلو ته اړتیا پیدا کوي ترڅو د ملي پیسو د ارزښت د کموالي په صورت کې د اسعارو په بازار کې ملي پیسې ورباندې وپیري او له دې طریقه د ملي پیسو ارزښت تر مطلوبې سطحې لوړ کړي.
- د پولي نظام تنظیمونکو چارواکو د اختیار زیاتوالی: د پولي نظام تنظیمونکي چارواکي په اړونده چارو کې خپلواک دي چې څه ډول د پیسو د تنظیم پالیسي ګانې جوړې او عملي کړي.
- آزاد نړیوال تجارت: د تبادلې د نرخ نوموړی سیستم بهرنۍ آزادې سوداګرۍ ته لار هواروي او د همدغه سیستم له لارې په بازار کې د یوې کرنسۍ کمبود او یا هم ډیروالی د بازار د قوانینو له مخې په خپلسرې ډول له مینځه ځي او نوموړې ستونزه حل کیږي.

د پورته یادو شوو ګټو تر څنګ د تبادلي نوموړی سیستم ځیني زیانونه هم لري، چې په لاندې توګه ورڅخه یادونه کوو.

---

20) https://rohi.af/news/38465

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د تبادلې بدلېدونکي یا متغیر نرخ د کرنسۍ د نرخ د غورځېدلو او لوړېدلو له امله د سوداګرو او کاروباریانو راتلونکي ګټه له ګواښ سره مخامخ کوي. دغه چاره سوداګر زړه ماتی کوي، له کاروبار او بهرنۍ سوداګرۍ لاس اخلي او له امله یې د بهرنۍ سوداګرۍ حجم کمېږي. کله چې د کرنسۍ د تبادلې په نرخ کې نوسانات زیات وي، نو دغه کار هغه صنعتونه هم زیانمنوي چې نورو هیوادونو ته خپل تولیدات صادروي. ولې، د ملي پیسو د ارزښت لوړوالی په دې مانا ده چې په نړیوال بازار کې د مطلوب هیواد د تولیداتو ارزښت لوړیږي، او د اجناسو د قیمت په لوړوالي سره به همدې تولیداتو ته تقاضا کمه شي، نو په نتیجه کې به د صادراتو له طریقه تصدیو ته لږ عاید راځي. ولې، چې د محصولاتو د قیمت د لوړوالي له کبله به یې په نړیوال بازار کې محصولات کم اخیستل کیږي او دې سره به د تصدۍ ګټې زیانمنې شي.

د بیلګې په توګه، په دې وروستیو کې د ډالر او ځینو نورو خارجي اسعارو په مقابل کې په بیساري ډول د افغانۍ نرخ را پرېوتی. مرکزي بانک چې د افغانۍ د ثبات لپاره کومې لارې چارې په کار اچوي د بهرنیو اسعارو په ځانګړي ډول د ډالر په مقابل کې د افغانۍ په ثبات کې اغیزمنې نه دي ثابتې شوي. مرکزي بانک د اسعارو د تبادلې بازار له لارې بازار ته ډالر وړاندې کوي او په وسیله یې د بازار څخه افغانۍ رانیسي، دا چاره د ډیرې لنډې مودې لپاره د ډالر په مقابل کې د افغانۍ راښکته کیدونکی ارزښت ثابت ساتي خو وروسته بیا چې کله مرکزي بانک هره ورځ بازار ته ډالر پمپ نه کړي د افغانۍ ارزښت په چټکۍ سره رالویږي. دلته ستونزه په دې کې ده چې د مرکزي بانک له لوري د اسعارو بازار ته پمپ شوي ډالر په ډیرې تیزۍ سره له دوران څخه وځي، ځکه دلته ټول وګړي د راتلونکو زیانونو له امله چې د افغانۍ د ارزښت د رالویدو له امله یې محسوسوي خپلې شته افغانۍ ډالرو ته بدلوي، نوموړي ډالر بیا بیرته په اقتصادي دوران کې نه اچول کیږي او د وګړو له لوري بهر ته لیږدول کیږي.(21)

۲،۲. د تبادلې ثابت نرخ

د تبادلې ثابت نرخ په دې مانا چې د خارجي اسعارو سره د کورنیو پیسو د تبادلې لپاره یو ثابت نرخ ټاکل کیږي.(22) د بیلګې په ډول د افغانیو سره د یو ډالر د تبادلې نرخ د (۵۲ او ۵۶) افغانیو تر مینځ ټاکل کیږي. کله چې د افغانیو او ډالرو د تبادلې نرخ د دغه ټاکل شوي حدودو څخه کم او یا زیاتیږي

21) https://rohi.af/news/38465
22) USI Publications. (2012). Macro Economics. New Delhi: USI Publications.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو چاړواکي د بیلابیلو لارو څخه د دغه کار مخنیوی کوي او د تبادلې نرخ بیرته خپل اصلي حالت ته راولي.

د تبادلې د ارتجاعي نرخ په اړه چې کوم نقاط پورته ذکر شول هغه د تبادلې ارتجاعي نرخ ته قوت وربښي، اما د لاندې وجوهاتو پر بنسټ د تبادلې ارتجاعي نرخ تقریباً تر زیاته حده ناکټور او د تبادلې ثابت نرخ ګټور ګڼل شوی دی.(23)

- څرنګه چې د تبادلې د نرخ نوسانات په وارداتو او صادراتو باندې تاثیر غورځوي، نودغه ډول نرخونه چې همیشه د تغیراتوسره مخامخ وي د یو هیواد د داخلي ثبات او استقامت لپاره ګواښ ګرځي او دا به د دې سبب شي چې د وارداتي صنایعو ترمنځ به په دوامداره ډول سره ملي منابع له یو څخه بل ته انتقال مومي چې دغه ډول کړنه به نه یوازې دا چې داخلي اقتصادي وضعه بې ثباته کړي بلکې دغه منابع به هم ورسره ضایع شي.
- د ثابت نرخ پلویان په دې عقیده دي چې د تبادلې په نرخ کې نوسانات نړیوال تجارت له خطر سره مخامخ کوي او په صادرونکو او واردونکو سوداګرو کې د عدم اطمینان او شک روحیه پیداکوي. په داسي حال کې چې د ثابت نرخ په صورت کې صادرونکي او واردونکي دواړه بنه پراعتماده وي، دا څکه چې دوي په دې عقیده لري چې د تبادلې موجوده نرخ به په راتلونکي کې هم په خپل حال پاتې کیږي.
- د تبادلې د ارتجاعي نرخ په موجودیت کې په خارجي اسعاروکي اکثره وختونه په پیشکي ډول سره معاملات تر سره کیږي کوم چې په خپله د تبادلې په نرخ کې ثبات له منځه وړي، نو په دې اساس که سوداګر په دې باندې پوه شي چې د تبادلې په نرخ کې کموالي رامنځته کیدونکي دی نو دوي خپله پانګه او سرمایه نورو هیوادونو ته انتقالوي. همدارنګه د ارتجاعي نرخونو په صورت کې زیاتره خلک د احتکار څخه استفاده کوي چې دا هم په مارکیټ کې ځیني وخت د اسعارو د زیاتوالي او په ځیني وخت کې د اسعارو د کموالي سبب ګرځي. د ثابت نرخ په صورت کې دغه ډول ستونزې نه رامنځته کیږي.
- د ارتجاعي نرخونو موجودیت په پراخه پیمانه د ګټې او هم د تاوان سبب ګرځي. سوداګر د تبادلې په نرخونو کې د ناڅاپي تغیراتو څخه د ګټې اخیستنې په منظور باید له ځان سره په نغده ډول ډیرې پیسې ولري تر څو اسعار پرې خریداري کړي، چې په دې صورت کې به د سوداګرو سره په نغده ډول زیاتې پیسې موجودې وي او په نتیجه کې به یې د پورونو په ورکړه کې کموالي (Contraction of Credit)، د سود په نرخ کې زیاتوالي او د استخدام په کچه کې به

23) http://millifikar.blogspot.com/2019/06/1-fixed-exchange-rate-vs-flexible.html?m=1

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم کموالي رامنځته شي. د ثابت نرخ په موجودیت کې د دغه ډول ستونزو مخنیوی کیدلای شي.

- د تبادلې په نرخ کې ارتجاعیت او نوسانات په یو هیواد کې د نورو هیوادونو د پانګه اچوونکو له خوا د اوږد مهاله پانګه اچونې د عدم تشویق سبب ګرځي، ځکه چې هر هغه عامل چې په داخلي اقتصاد باندې تاثیر ګذاره وي او د رکود حالت ته یې بیایي د پانګه اچوونکو د عدم تشویق سبب ګرځي، پداسې حال کې چې د تبادلې ثابت نرخ د خارجیانو له خوا د اوږد مهاله پانګه اچونې د تشویق سبب ګرځي.

د تبادلې ثابت نرخ هم یو لړ ګټې او زیانونه لري چې په لاندې ډول ورڅخه یادونه کوو:[24]

- د انفلاسیون مخنیوی: ښکاره خبره ده چې انفلاسیون د پیسو د تبادلې د نرخ د بې ثباتۍ سره نېغه اړیکه لري، نو کله چې د کرنسۍ لپاره د تبادلې ثابت نرخ وټاکل شي په پایله کې یې د انفلاسیون یا د پیسو د پرسوب مخه نیول کیږي. له دې پرته د تبادلې د بدلیدونکي نرخ په حالت کې ممکن ډیرې وختونه د اسعارو د تبادلې نرخ د ټاکل شوي حد څخه ښکته شي چې دا چاره د پیسو پرسوب ته هم لاره هواروي.
- اطمینان او د پانګونې زیاتوالی: د تبادلې ثابت نرخ د اسعارو اړوند د سوداګرو او نورو وګړو د راتلونکي احتمالي زیانونو په هکله ویره له مینځه وړي چې په دې صورت کې هغوی په بهرنیو تادیاتو کې له کومې ویرې پرته په ډاډه زړه خپل هر ډول کاروبار پر مخ وړلای شي ځکه هغوی د خپلې کورنۍ کرنسۍ د تبادلې د نرخ د ثابتوالي له امله ډاډه او مطمین وي، اوله بله اړخه دغه چاره د نړیوالې سوداګرۍ په پرمختګ کې هم اغیزمنه ثابتیږي. د تبادلې ثابت نرخ د راتلونکي ډاډمنتیا له امله په یو هیواد کې د پانګونې د زیاتوالي سره هم مرسته کوي، کاروباریان د همدغه ډاډ پر بنسټ په یو هیواد کې پانګونه کوي، دغه پانګونې د کورنۍ اړتیا تر څنګ د صادراتو په موخه هم توکي تولیدوي، اوس که چیرته د تبادلې نرخ ثابت نه وي او د بیلګې په ډول د کورنۍ کرنسۍ ارزښت د بهرنیو اسعارو په وړاندې لوړ شي نو په دې صورت کې به د یو هیواد صادراتي توکي د نورو هیوادونو د وګړو لپاره ګران تماميږي او د نړیوال بازار په سیالۍ کې به وروسته پاتې کیږي.

د پورتنیو ګټو سربیره د تبادلې ثابت نرخ هم یو لړ زیانونه لري چې عبارت دي له[25]

24) http://rohi.af/news/38465
25) Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د تبادلې د ناسم نرخ ټاکل: که د تبادلې لپاره ثابت نرخ په پوره پاملرنې سره و نه ټاکل شي نو دا کار ډېرې ستونزې زیږوي. د بیلګې په ډول، کله چې د تبادلې نرخ ډېر زیات لوړ وي نو دا چاره د صادراتو د قیمت د زیاتوالي له لارې یو هیواد ته زیان رسوي، دا چاره په خپل وار سره د یو هیواد د اقتصادي ودې او پرمختګ بهیر له ځنډ او خنډ سره مخ کوي ځکه صادرات هم د مجموعي تقاضا د یوې برخې په توګه په اقتصادي پرمختګ کې لوی رول لري.
- د نرخ د ثابت ساتلو ستونزه: په مناسبه کچه د تبادلې د نرخ ساتل څه نا څه ستونزمن کار دی. کله چې په بازار کې د تبادلې نرخ د ټاکلې حد څخه ښکته کیږي نو دولت مجبور دی چې په بازار کې مداخله وکړي او د تبادلې نرخ بیرته مطلوب حالت ته لوړ کړي. په دې موخه لکه زمونږ د هیواد په څیر ډیری هیوادونه د بهرنیو اسعارو زیرمې بازار ته عرضه کوي او په بدل کې یې خپله کورنۍ کرنسي رانیسي. دا چاره د بهرنیو اسعارو د زیرمو د کموالي له امله لا ډیرې ستونزې رامینځته کوي.

د پورتني بحث څخه دا خبره په ډاګه شوه چې نه ثابت نرخونه او نه هم ارتجاعي نرخونه مونږ د هدف په لوري رهنمایي کوي، او داسې هم نه شي کیدلای چې د تبادلې یو نرخ په دوامداره ډول سره باقي پاتې شي. که له یوې خوا څخه د تادیاتو په بیلانس کې د (Debit او Credit) اړخونو تر منځ د موجود توپیر د له منځه وړلو لپاره د تبادلې د نرخ تغیرول یو مناسب کار نه دی نو له بلې خوا د هیواد په داخل او یا خارج کې په نورو عواملو کې د سترو تغیراتو په موجودیت کې ثابت نرخ ساتل هم ګټه نه لري.[26]

په دغسې حالاتوکې عمومي ګټه په دې کې ده چې په ځینو وختونو کې د حالاتو او شرایطو مطابق د اسعارو په ارزښت کې یو څه تغیر رامنځته شي تر څو په مختلفو هیوادونو کې د اسعارو په نرخونو کې او هم د قیمتونو په سطحه کې د امکان ترحده د عدم تعادل مخنیوې وشي. همدغه وجه ده چې د نړیوال وجهي صندوق (International Monetary Fund) له خوا ټولو هیوادونو ته تر یوې ټاکلې اندازې پورې د اسعارو په ارزښت کې د تغیراتو اجازه ورکړل شوې ده.

داچې ثابت نرخونه امکان پذیره (Feasible) نه دي او ارتجاعي نرخونه په زیاتو هیوادونوکې د منلو وړ نه دي، نو نړۍ د داسې یو سیستم په لور روانه ده په کوم کې چې به د تبادلې نرخ تر یوې ټاکلې اندازې پورې نوسان کوي. مثلاً په کال کې یو یا دوه فیصده چې په یوه لسیزه کې لس یا شل فیصد ته رسیږي.

26) Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳,۲. د تبادلې ګډ یا مشترک نرخ

د تبادلې دا ډول نرخ د ثابت او بدلیدونکې نرخ ګډوله ده چې د تبادلې کنټرول شوی نرخ هم ورته وایي. د نوموړي نرخ له مخې د اسعارو د تبادلې نرخ د عرضې او تقاضا له مخې ازاد پریښودل کیږي خو د اړتیا پر مهال یکې د دولت له لوري مداخله کیږي او د کورنۍ کرنسۍ د تبادلې نرخ د بازار د عملیاتو له لارې مطلوبې کچې ته راوړل کیږي. نن سبا د نړۍ ډیری هیوادونه په خپلو اقتصادي پالیسیو کې د تبادلې د همدغه نرخ څخه کار اخلي ځکه د هغوی په آند تر ډیره بریده د بازار ځواکونو ته د اقتصادي چارو پریښودل د یوې ټولنې په ګټه وي خو کله چې دا چاره د یوې ټولنې په زیان تمامیږي او د تبادلې نرخ ډیر لوړ او یا هم ډیر زیات ټیټیږي نو بیا چارواکي د نوموړي کار د مخنیوي په موخه د تبادلې د نرخ د کابو کولو لپاره بېلابېل ګامونه اخلي.[27]

اقتصاد پوهانو د تبادلې د نرخ د دغه ټولو ډولونو ښېګڼې او زیانونه په ګوته کړي دي. د تبادلې ثابت نرخ د اسعارو اړوند د سوداګرو او نورو وګړو د راتلونکې احتمالي زیانونو په هکله ویره له منځه وړي چې په دې صورت کې هغوی په بهرنیو تادیاتو کې له کومې ویرې پرته په ډاډه زړه خپل هر ډول کاروبار پر مخ وړلای شي او له بله اړخه دغه چاره د نړیوالې سوداګرۍ په پرمختګ کې هم اغیزمنه ثابتیږي. د تبادلې پر ثابت نرخ د ځینو نیوکه دا ده چې نوموړی سیستم زوړ او پخوانی دی چې له امله یې شاید د یو هیواد د کرنسۍ ارزښت له خپل اصلي ارزښت او یا له هغه ارزښت څخه چې په ازاد بازار کې ورته ټاکل کیږي کم او یا هم زیات وټاکل شي، چې په دې صورت کې د یو هیواد په اقتصاد او د تادیاتو په بیلانس کې نا انډولي رامینځته کیږي او دغه نا انډولي بیا د یوې ټولنې په خیر او ګټه نه وي.

د تبادلې نرخ کموالی (Devaluation)

اوریدلي به مو وي چې ځینې هیوادونه په لوی لاس د خارجي اسعارو په مقابل کې د خپلو پیسو ارزښت را ښکته کوي؛ دغې چارې ته چې دولتونه په شعوري توګه او د ځانګړو پولي پالیسیو په وسیله په یو ثابت نرخ سره د نورو اسعارو په مقابل کې د خپلې کرنسۍ د تبادلې نرخ راکموي (Devaluation) وایي. هغه حالت ته چې د دولت د کومې ځانګړې پالیسۍ پرته د مارکیټ د ځواکونو (عرضې او تقاضا) په وسیله د خارجي اسعارو په مقابل کې د یوې کرنسۍ ارزښت رالویږي (Depreciation) ورته وایي.[28] نوموړي دواړه حالتونه د بهرني اسعارو په مقابل کې د کورنۍ کرنسۍ بې ارزښته کېدل ښیي

27) کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.
28) https://www.tolafghan.com/articles/19988

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو لومړنی حالت یې په شعوري او د ځانګړو ګټو په موخه رامینځ ته کیږي او دویم یې په نا مطلوب ډول د بازار د قواوو د کړنو او برخورد پایله وي چې مرکزي بانک یې د بېلا بېلو لارو چارو په کار اچولو سره مخنیوی کوي. له تاسو سره به هم پوښتنه پیدا شوې وي چې له بهرنیو پیسو څخه د کورنیو پیسو د ارزښت کمول خو نا معقول کار دی او څومره چې شونتیا ولري باید د کورنیو پیسو کم واحدونه هیواد ته د ډېرو بهرنیو پیسو د راوړلو وړتیا ولري نو بیا دولتونه ولې په داسي یو عمل لاس پوري کوي؟ ستاسو د پوښتني د ځواب لپاره دلته د پیسو د ارزښت د کمولو د ګټو او زیانونو دواړو څخه په لنډ ډول یادونه کوو. د تبادلې نرخ د کموالي ګټي عبارت دي له:[29]

د (Devaluation) په وسیله د یو هیواد د صادراتو قیمت رالویږي دا چاره د کورني تولید لپاره د بهرنیو وګړو تقاضا را جذبوي او صادرات ورسره لا زیات پراخیږي خو دا په هغه صورت کې چې یو هیواد په کور دننه په پراخه پیمانه تولید ولري او په ډېرو اړتیاوو کې پر ځان د بسیا والي تر څنګ د توکو او خدماتو د صادرولو ځواک هم ولري. طبعي ده چې د صادراتو نوموړي پراختیا به د تادیاتو د بیلانس د کسر په له مینځه وړلو کې ستره ونډه ولري. همدارنګه د صادراتو لوړه کچه به مجموعي تقاضا زیاته او چټک اقتصادي پرمختګ ته به لار هواره کړي.

همداشان د تبادلي نرخ کموالی یو شمېر زیانونه هم لري، چې په لاندي توګه ورڅخه یادونه کوو[30]

د پیسو د ارزښت راکمول د بېلا بېلو لاملونو له امله پرسوب یا انفلاسیون ته لار هواروي. واردات به په کورنۍ کرنسۍ سره ډیرې لوړې بیې ولري ځکه د بیرون څخه وارداتي توکي په بهرنیو اسعارو پیرودل شوي وي او د کورنیو اسعارو د ارزښت د کموالي له امله به دغه توکي په کور دننه ډیر لوړ قیمتونه ولري. همدارنګه د مجموعي تقاضا زیاتوالی هم پرسوب یا انفلاسیون ته لار هواروي ځکه د انفلاسیون د لاملونو څخه یو هم د زیاتي شوې تقاضا له امله رامینځ ته کیدونکی انفلاسیون دی چې (Demand pull Inflation) ورته وایي. له بله اړخه (Devaluation) د یو هیواد د وګړو د پیر ځواک کموي، په ځانګړي ډول کله چې بهرني هیوادونو ته د کوم کار او یا چکر لپاره ځي. د یو هیواد د پیسو چټک بې ارزښته کیدل په نوموړي هیواد کې د پانګوني لپاره بهرني پانګوال دوه زړې کوي ځکه دا چاره د وخت په تیریدو سره د هغوی د شتمنیو ارزښت را کموي. ځیني اقتصاد پوهان د تجربو پر بنسټ ادعا کوي چې د اقتصادي رکود په حالت کې (Devaluation) په اقتصادي پرمختګ او غوړیدا کې اغیزمن ثابتیدای شي او د انفلاسیون د رامینځ ته کیدو لامل نه کیږي، خو د اقتصادي

29) https://www.tolafghan.com/articles/19988
30) Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوکالۍ او عروج پر وخت د نوموړې پالیسۍ عملي کول د انفلاسیون په زیاتوالي کې ستر رول لرلای شي.

په هر صورت د پیسو د ارزښت د راکمولو پالیسي باید په بشپړې پاملرنې او احتیاط سره تر لاس لاندې ونیول شي، دا چاره به هغه وخت ګټورتوب ولري کله چې د یو هیواد کرنسۍ د تبادلې نرخ د نړۍ ډیری مهمو پیژندل شوو هیوادونو د کرنسیانو څخه لوړ وي په دې صورت کې به مطلوبو موخو یعنې د سوداګرۍ د بیلانس توازن او د صادراتو زیاتوالي ته لار هواره شي. له بله اړخه د اقتصادي پرمختګ او د صادراتو د زیاتوالي په موخه د نوموړې پالیسۍ عملي کول شاید په دې اړوند د هیوادونو تر منځ سیالي رامینځ ته کړي او ډیری هیوادونه په متقابل ډول د خپلو پیسو ارزښتونه د نورو اسعارو په مقابل کې راکم کړي چې د یو هیواد د (Devaluation) په پالیسۍ به منفي اغیز ولري او پایلې یې شاید سرچپه را وخیژي.

ډالرایزیشن (Dollarization)

مخکې مو وویل چې ډیری هیوادونه په راکړه ورکړه کې له خپلو ځانګړو کرنسیانو څخه کار اخلي، خو د دې تر څنګ ځینې داسې هیوادونه هم شته چې د یو بل هیواد کرنسي د خپلې چلښت وړ کرنسۍ په توګه مني او یا هم یو څو هیوادونه سره یو ځای کیږي او په ګډه سره د یوې کرنسۍ څخه استفاده کوي. دا چې یو هیواد په خپلو کورنیو او بهرنیو راکړو ورکړو کې د یو بل هیواد غښتلې او ټول منلې کرنسي کاروي د ډالرایزیشن (Dollarization) په نوم یادیږي. له بله اړخه کله چې یو څو هیوادونه په ګډه سره په خپلو منځونو کې د یوې ځانګړې کرنسۍ په چلند موافقه کوي د اسعاري اتحادیې یا (Currency Union) په نوم یادیږي چې ښه بیلګه یې د ځینو اروپایي هیوادونو تر منځ د یورو پر شریکې کرنسۍ توافق دی[31] چې وروسته به پرې خبرې وکړو.

ډالرایزیشن ډیری وختونه په مخ پر ودې او هغه هیوادونو کې چې بشپړه ازادي و نه لري او یا هم تازه خپلواکه شوې وي صورت نیسي. غیر رسمي ډالرایزیشن خو نزدې د نړۍ په هر هیواد کې شتون لري. غیر رسمي ډالرایزیشن په دې مانا چې د یو هیواد د کورنۍ کرنسۍ د چاپ او چلښت تر څنګ ځینې راکړې ورکړې په بهرنیو اسعارو تر سره کیږي. رسمي ډالرایزیشن بیا هغه حالت ته ویل کیږي کله چې بهرنۍ کرنسي په رسمي ډول د یو هیواد د قانوني کرنسۍ په توګه ومنل شي او ټولې راکړې ورکړې لکه د قرضونو او مزدونو تادیه، خرڅلاو، مالیه او نور ټول تادیات د همدغه بیروني کرنسۍ په وسیله تر سره شي. دا په یاد لرئ چې د ډالرایزیشن څخه وروسته خپلې کورنۍ کرنسي ته بیرته

31) کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرځېدل یا د هغې بیا رواجول ستونزمن کار دی؛ له همدې امله ډېری هیوادونه دغه کار ته زړه نه ښه کوي. ډالرایزیشن ګټې او زیانونه دواړه لري چې دلته یې د هر یو څخه یادونه کوو. د ډالرایزېشن ګټې او زیانونه په لاندې ډول دي:[32]

نوې کرنسي د اقتصادي ثبات سره مرسته کوي او د اقتصادي ثبات په پایله کې بهرنۍ پانګونه را جذبیږي. د خپلې کرنسۍ په توګه د یوې بهرنۍ منل شوې کرنسۍ ټاکل د انفلاسیون مخنیوي کوي، همدارنګه د تبادلې لګښتونه او د (Devaluation) زیانونه له مینځه ځي. همداشان د ډالرایزېشن زیانونه عبارت دي له:

د ډالرایزیشن یا د خپلې کرنسۍ د نه شتون په حالت کې په یو هیواد کې د مرکزي بانک اړتیا نه وي، کله چې مرکزي بانک شتون ونه لري نو طبعي ده چې هلته به ځانګړې پولي پالیسي ګانې هم و نه اوسي تر څو د اړتیا پر وخت له اقتصادي نظم سره مرسته وکړي. په دې صورت کې به یو هیواد د اسعارو د حق الضرب یا (Seignior Age) له ګټې محروم وي. حق الضرب د یوې کرنسۍ د ارزښت او د هغه په نشر باندې د راغلي لګښت تر مینځ تفاوت ته ویل کیږي، که نوموړی تفاوت مثبت وي نو دا د یو هیواد د اقتصاد په ګټه او که منفي وي نو په زیان یې تماميږي. که دغه توپیر مثبت وي نو ورڅخه لاس ته راغلی عاید یې دولتونه د خپلو بیلابیلو لګښتونو د تمویل په موخه کاروي، د بیلګې په ډول که د سلو افغانیو د یو نوټ پر چاپ او نشر پنځه افغانۍ لګښت راځي نو حق الضرب (Seignior age) یې له (۹۵) څخه عبارت دی. د بهرنۍ کرنسۍ د چلښت په صورت کې د حق الضرب نوموړې ګټه هم بهرني هیواد ته رسیږي. د دې تر څنګ په بهرنۍ کرنسۍ پورې تړلتیا د ژوند په ټولو چارو کې یو هیواد د پردیو پورې تړي او د خپلې کرنسۍ د نه شتون په صورت کې وګړي د محرومۍ او د خپلې بې هویتۍ احساس کوي.

په لومړي ځل د پاناما هیواد په (۱۹۰۴) زیږدیز کال کې امریکایي ډالر د خپلې کرنسۍ په ډول وټاکه، دا چاره د پانامې هیواد د اقتصاد په غوړیدا او پرمختګ تمامه شوه. کله چې ایکوادور له سخت اقتصادي بحران او انفلاسیون سره مخ شو نو نوموړي هیواد هم په دوه زرم زیږدیز کال کې امریکایي ډالر د خپلې کرنسۍ په توګه ومنلو چې دغه کار د نوموړي هیواد د اقتصادي ښه والي سره څه نا څه مرسته وکړه. دا چې د السلوادور هیواد ټولې راکړې ورکړې د امریکا د متحده ایالاتو سره تر سره کیدې او د السلوادور هغه کارګر چې د امریکا په متحده ایالاتو کې په کار بوخت وو خپل مزدونه په ډالرو اخیستل ځکه خو نوموړي هیواد هم په (۲۰۰۱) میلادي کال کې ډالر د خپل کرنسۍ په حیث ومانه.

---

32) کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې مو وویل چې د ډالرایزیشن پروسه ډیرې وختونه په هغه هیوادونو کې چې نوې خپلواک شوي وي عملي کیږي ځکه چې نوموړې هیوادونه تر خپلواک کیدو وروسته سمدلاسه او په بیړني ډول خپله کرنسي نشي رامینځ ته کولای او د دغه ستونزې د حل په موخه باید د یو بهرني هیواد د کرنسی ځخه استفاده وکړي. د نوموړو هیوادونو شه بیلگه ختیځ تیمور دی چې تر اوږدې مبارزې وروسته یې په (۲۰۰۲) میلادي کال کې د اندونیزیا ځخه خپلواکي واخیستله. ختیځ تیمور په دې موخه چې بهرنی پولي مرستې او پانگونه په اسانی سره را جلب کړي ډالر د خپلې کرنسی په توگه وټاکلو. په (۲۰۰۹) میلادي کال کې کله چې زمبابیا د نړۍ په بدترین انفلاسیون اخته وه نو د دغه ناورین ځخه د راوتلو لپاره یې خپله کرنسي یعنې زمبابوې ډالر ختم کړو او پر ځای یې امریکایي ډالر، انگلیسي پونډ، د جنوبي افریقا رینډ او نور د خپلې کرنسی په توگه وټاکل تر ځو په وسیله یې انفلاسیوني بحران ختم او تر هغه وروسته بیرته خپله کرنسي په دوران کې واچوي.

د ډالرایزیشن په لړ کې ډیرې هیوادونه د امریکایي ډالر پرته د ځینو نورو هیوادونو کرنسیانې هم کاروي د بیلگې په ډول د پسیفیک درې کوچني هیوادونه کیریباتی، تیوالو او نیرو د آسترالیایي ډالر ځخه، نیمیبیا، سوازیلینډ او لوسوتو د خپلو رسمي کرنسیانو تر څنگ د جنوبی افریقا د رینډ ځخه استفاده کوي. همدارنگه هندي روپۍ په بوتان او نیپال کې په پراخه پیمانه د چلښت وړ دي.

اسعاري اتحادیه (Currency Union)

د هیوادونو تر مینځ د کرنسۍ د یو والي بله بڼه گډه کرنسي یا (Currency Union) دی. گډه کرنسي یا اسعاري اتحادیه د څو هیوادونو ټولگه وي چې په گډه سره په خپلو منځونو کې د راکړې ورکړې لپاره مشترکه کرنسي کاروي.[33] د کرنسۍ د دا ډول یو والي موخه او گټه دا ده چې د هیوادونو تر مینځ د اسعارو د بدلولو اړتیا له مینځه وړي او د اقتصادي نزدیوالي او انضمام (Economic Integration) سره مرسته کوي. د مشترکې کرنسۍ لرونکو هیوادونو تر مینځ سوداگریزې چارې په اسانۍ سره پر مخ وړل کیږي دا ځکه چې د هغوی د راکړو ورکړو او معاملاتو ارزښت د یوې مشترکې کرنسۍ په وسیله قیمت گذاري کیږي. د اسعاري اتحادیو ځخه تر ټولو مشهور یې د ځینو اروپایي هیوادونو تر مینځ د یورو گډ پولي واحد دی چې د دغه پولي واحد کاروونکي هیوادونه د یورو زون (Eurozone) په نوم یادیږي. هغه هیوادونه چې د یورو په زون کې سره را غونډ شوي د پرتگال، سلواک، نیدر لینډ، یونان، ایرلینډ، بلجیم، هسپانیه، ایټالیا، جرمني، فرانسي، فنلینډ، مالتا، لوکزامبورگ، فنلینډ، استریا، استونیا، او سلووینیا ځخه عبارت دي. د دغه زون لپاره د پولي ثبات د پالیسیو جوړول

33) https://www.taand.com/archives/50460

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اروپا د مرکزي بانک ((European Central Bank (ECB) له لوري اداره کیږي. یورو زون چې په (۱۹۹۹) میلادي کال کې تاسیس شوی، مشترکه کرنسی یعني یورو یې د نوموړې اتحادیې له ګډونوالو هیوادونو پرته په ډیرى نورو هیوادونو کې هم کارول کیږي. دا هغه هیوادونه دي چې د خپلې رسمي کرنسۍ د کارولو تر څنګ یې د یورو د کارولو په موخه د نوموړې زون د چارواکو سره هم قرار داد کړى وي. نوموړې هیوادونه د یورو د نشر او چاپ حق نه لري ځکه نوموړی حق یوازې د هغه هیوادونو لپاره وي چې د یورو غړیتوب ولري.[34]

د اسعارو بله اتحادیه د ختیځ کارابین ډالري اتحادیه ده. نوموړی ډالر په (۱۹۶۵) میلادي کال کې معرفی شو او د نړی شپږ هیوادونه تري ګډه استفاده کوي. همدارنګه په (۱۹۴۰) میلادي کال کې فرانسې په افریقا کې د خپلو څوارلسو مستعمره هیوادونو لپاره ګډه کرنسي رامینځ ته کړه چې تر اوسه تري نوموړې هیوادونه په راکړه ورکړه کې کار اخلي. دغه ګډه کرنسي د فرانسې د مرکزي خزانې څخه اداره کیږي او د همدوی له لوري ورته د یورو سره د تبادلې ثابت نرخ ټاکل شوی. دغه چارې د نومورو مخ پر ودې هیوادونو د اقتصادي پرمختګ او هلته د پرسوب یا انفلاسیون د مخنیوي سره ډیره مرسته کړې. همدارنګه د نومورو هیوادونو طبیعي منابع هم له همدې امله په ډیرې اسانۍ سره بهرنیو هیوادونو ته صادریږي.[35]

د اسعارو بازار

د اسعارو بازار هغه ځای ته ویل کیږي چیرته چې بېلا بېل اسعار اخیستل او خرڅول کیږي، نوموړي بازار ته د بهرنیو اسعارو د تبادلې یا (Foreign Exchange) بازار هم وایي چې په لنډ ډول یې (Forex) بولي.[36] په دغه بازار کې بېلا بېل اسعار د بهرنۍ سوداګرۍ یا د بهرنیو توکو د رانیولو په موخه یو د بل سره تبادله کیږي. د نورو هیوادونو د اسعارو له مخې د یو هیواد د کرنسۍ بیه او قیمت هم په همدغه بازار کې د ازاد بازار د اقتصاد د اصولو له مخې د هغوی د عرضې او تقاضا له مخې ټاکل کیږي. د یو هیواد د پیسو مقدار یا د هغه پیسو مقدار چې په اقتصادي جریان کې غورځول شوي وي، هم د نوموړې هیواد د پیسو په ارزښت او د نورو اسعارو له مخې د هغوی په قیمت اغیز لري. که د بیلګې په ډول د امریکا او افغانستان دوه هیوادونه په نظر کې ونیسو چې د امریکا هیواد د کرنسۍ مقدار په افغانستان کې د چلیدونکې کرنسۍ اویا چنده وي نو ښکاره خبره ده چې د افغانستان د کرنسۍ اویا واحده به د امریکا هیواد د کرنسۍ د یو واحد د رانیولو ځواک ولري. اوس که موخه مو د افغانۍ

34) https://www.taand.com/archives/50460
35) Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.
36) کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مقابل کې د ډالر د تبادلې نرخ لوړول وي نو باید په اقتصادي دوران کې د افغانی مقدار زيات شي.(37)

د افغانيو نرخ او د پيسو کړنلاره يا پولي سياست

دافغانيو دتبادلي لپاره مديريت شوی متغير نرخ ټاکل شوی او کلونه کيږي چې همدا تعقيبيږي. د افغانستان بانک دقانون د دويمي مادې لومړي بند په اساس، دهيواد مرکزي بانک اساسي هدف دقيمتونو کنترول او ثبات دی، د دې هدف لاسته راوړلو لپاره مرکزي بانک د پيسو چلښت وسيله ګرځولي.(38)

د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانی د تبادلي نرخ څرنګوالی

د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانی ارزښت نږدې په دوامداره ډول کموالی کوي، او ياد کموالی تر يو بريده د هيواد په بازارونو او اقتصاد باندې د مؤثر عامل په توګه پيژندل کيږي. د دې لپاره چې دا خبره لا ښه روښانه شي، چې آيا د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانی د ارزښت کموالی رښتيا هم د هيواد په بازارونو کې د قيمتونو سطحې د پورته والي سبب ګرځي او د هيواد اقتصاد اغيزمن کوي؟ لومړی بايد د امريکايي ډالر په وړاندې د افغاني د تبادلي نرخ څرنګوالی او بيا اغيزې روښانه شي.

د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانی د تبادلي نرخ څرنګوالی د کلونو په نظر کې نيولو سره په نهه فرعي عنوانونو کې تشريح کوو، چې په لاندې ډول دي.

۱. د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانی د تبادلي نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۰) هجري شمسي

	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	میزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	43.00	43.00	43.04	43.04	43.04	43.00	43.34	43.34	42.98	42.98	44.18	46.38
2	43.00	43.04	43.00	43.04	43.04	43.00	43.34	43.34	43.34	42.93	44.18	46.40
3	43.04	43.04	43.04	43.00	43.00	42.99	43.34	43.34	43.34	43.34	44.23	46.40
4	43.00	43.04	43.00	43.04	43.04	43.04	43.00	43.34	42.93	43.34	44.23	48.38
5	43.00	43.00	43.00	43.04	43.04	43.00	42.99	43.34	43.00	43.34	44.18	48.23
6	43.04	42.99	43.00	43.00	43.00	43.00	43.00	43.34	43.00	42.93	44.28	48.28
7	43.04	43.00	43.04	43.00	43.04	43.04	43.34	43.00	43.34	43.34	44.18	48.28
8	43.00	43.04	43.04	43.04	43.00	43.34	43.00	43.00	43.34	43.01	44.23	48.33
9	43.00	43.04	43.04	43.04	43.00	43.00	43.34	43.00	42.98	42.92	44.23	48.26
10	43.04	43.00	42.99	43.00	43.00	43.00	43.34	43.00	43.34	43.34	44.18	48.18
11	43.00	43.00	43.00	43.04	43.00	43.00	43.00	43.00	43.34	43.34	44.18	48.22
12	43.04	43.04	43.00	43.04	43.00	43.34	43.00	43.00	42.98	43.34	44.18	48.27

37) https://www.tolafghan.com/articles/19988
38) https://www.pajhwok.com/ps/opinions/%D8%AF-%D8%A7%D9%81%D8%BA%D8%A7%D9%86%DB%8C%D9%88-%D9%86%D8%B1%D8%AE-%D8%A7%D9%88-%D8%AF-%D9%BE%DB%8C%D8%B3%D9%88-%DA%A9%DA%93%D9%86%D9%84%D8%A7%D8%B1%D9%87-%DB%8C%D8%A7-%D9%BE%D9%88%D9%84%D9%8A-%D8%B3%DB%8C%D8%A7%D8%B3%D8%AA

13	43.00	43.00	43.00	43.04	43.00	43.34	43.34	43.34	42.98	43.00	44.18	48.30
14	43.00	43.00	43.00	43.00	43.00	43.34	43.34	43.34	43.34	43.34	44.18	48.30
15	43.04	43.00	43.00	43.04	43.00	43.00	43.00	43.34	43.34	43.34	44.18	48.28
16	43.00	43.04	42.97	43.04	43.00	43.34	42.98	43.34	42.97	42.98	44.18	48.24
17	43.00	43.00	43.04	43.04	43.00	43.04	42.98	42.98	43.34	42.93	44.23	48.23
18	43.00	43.00	43.00	43.04	43.00	42.98	42.98	42.98	42.98	42.93	44.18	48.28
19	43.00	43.04	43.00	43.04	43.00	43.34	43.34	43.34	42.98	44.23	44.18	48.28
20	43.04	43.00	43.00	43.00	43.00	43.34	43.00	43.33	42.98	44.13	45.36	48.18
21	43.04	43.04	43.04	43.04	43.00	43.00	43.34	43.33	42.93	44.18	45.53	48.18
22	43.00	43.00	43.04	43.00	43.00	42.99	43.34	43.33	42.98	44.23	45.48	48.23
23	43.00	43.00	43.00	43.00	43.00	43.34	43.34	42.98	43.13	44.11	45.48	49.33
24	43.04	43.04	43.04	42.99	43.00	43.00	43.34	43.34	43.34	44.28	45.60	48.18
25	43.00	43.04	43.00	43.04	43.00	43.00	42.98	42.98	43.34	44.28	46.13	49.23
26	43.04	43.00	43.00	43.04	43.00	42.98	43.34	43.34	43.34	44.28	45.30	48.23
27	43.04	43.00	43.00	43.00	43.00	42.98	43.34	42.98	43.34	44.13	46.13	48.23
28	43.04	43.04	43.04	43.04	43.04	42.98	43.34	42.98	42.93	44.18	46.38	48.23
29	43.00	43.00	43.04	43.00	43.04	43.34	42.98	42.98	43.34	44.13	46.38	48.18
30	43.04	43.00	43.00	43.04	43.04	43.34	43.34	43.34	43.34	44.18	46.38	
31	43.00	43.04	43.04	43.00	43.00	43.34						

سرچینه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کې تر ټولو لوړ ترین نرخ په پوخ شین او تر ټولو ټیټ ترین نرخ په پوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه ګډ وډ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت زیات نوسان ښيي.

له جدول څخه معلومیږي چې د کال په لومړیو کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې څه اندازه موجود وه ولې په وروستیو دوه میاشتو کې یې تقریبا په یو ثابت نرخ سره لوړوالی کړی دی.

د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال په پیل کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ (۴۳ؤ) وه، چې (۳۶۴) ورځې وروسته یعني د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال په پای کې په یاد نرخ کې د (۵,۱۸ؤ) په اندازه زیاتوالی راغلی، چې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د (۴۸,۱۸ؤ) تبادلې نرخ ښيي. په یاد کال کې تر ټولو لوړ ترین نرخ یا په بل عبارت د افغانۍ تر ټولو ټیټ ترین ارزښت د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۴۹,۳۳ؤ) تبادله ده، او تر ټولو ټیټ ترین نرخ بیا د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۴۲,۹۲ؤ) تبادله ده.[39]

39) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چیرته د پورتني جدول ارقام احصايوي فارمول ته واچول شي، ښيي، چې په (۱۳۹۰) هجري شمسي کال کې د يو امريکايي ډالر په وړاندې د افغانی د تبادلې اوسط نرخ (۴۳,۶۶ف) دی، او همداشان د کال تر پايه د افغانی د ارزښت کموالی د (۱۲,۰۴٪) په اندازه دی.

د يو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۰هـ.ش)

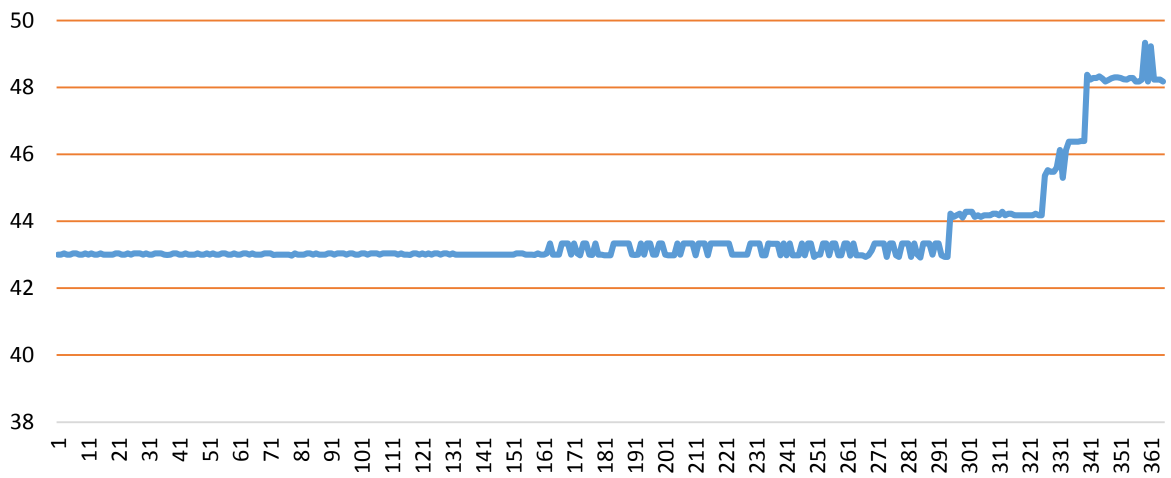

سرچینه: www.investing.com

پورتنی چارټ د يو امريکايي ډالر په وړاندې د افغاني د تبادلې نرخ کې نوسان ښيي. د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال له پيل څخه د سنبلې تر مياشت پورې د يو امريکايي ډالر د ارزښت د نوسان انټروال د (۰,۳۶) تر (۰,۳۴-) افغانيو او په وروستيو شپږ مياشتو کې له (۱,۹۸) تر (۱,۱۵-) افغانيو پورې دی.

۲. د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغاني د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۱) هجري شمسي

	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	میزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	48.23	48.18	48.18	48.23	48.33	48.33	49.93	50.96	51.97	51.13	51.23	51.38
2	48.18	48.18	48.23	48.23	48.28	48.33	49.93	50.96	52.40	51.13	51.23	51.98
3	48.18	48.18	48.18	48.23	48.28	48.33	49.56	50.98	52.32	51.13	51.13	51.96
4	48.23	48.23	48.23	48.23	48.28	48.33	49.98	50.98	52.32	51.13	51.23	51.88
5	48.18	48.23	48.33	48.24	48.28	48.33	50.75	50.97	52.32	51.03	51.33	51.88
6	48.18	48.18	48.28	48.23	48.33	48.33	50.78	50.98	52.31	51.13	51.23	51.88
7	48.23	48.27	48.28	48.33	48.36	48.33	50.78	50.98	52.31	51.13	51.22	51.88
8	48.23	48.28	48.28	48.28	48.36	48.33	50.78	50.98	52.31	51.13	51.22	51.86
9	48.23	48.11	48.13	48.23	48.28	48.33	50.78	50.98	52.31	50.98	51.00	51.86
10	48.38	48.11	48.28	48.18	48.23	48.33	50.28	50.93	52.31	50.98	50.98	51.88
11	48.18	48.28	48.23	48.18	48.19	48.33	50.83	50.97	52.31	50.98	50.93	51.93
12	48.26	48.33	48.18	48.23	48.38	48.33	50.98	50.98	52.31	50.98	50.83	51.98
13	48.26	48.18	48.33	48.23	48.33	48.33	50.93	50.97	52.31	51.13	50.79	51.98
14	48.18	48.23	48.33	48.18	48.43	48.33	50.96	50.97	52.31	51.14	50.80	51.93
15	48.23	48.18	48.18	48.23	48.43	48.33	50.91	50.98	50.14	51.03	50.80	52.45
16	48.18	48.23	48.23	48.23	48.38	48.33	50.91	50.97	50.13	51.13	50.78	52.00

(c) ketabton.com: The Digital Library

17	48.18	48.23	48.23	48.38	48.33	48.33	50.91	50.98	51.03	51.13	50.88	52.58
18	48.28	48.28	48.33	48.38	48.33	48.33	50.97	51.00	51.01	51.03	50.88	53.13
19	48.28	48.23	48.31	48.17	48.33	48.33	50.94	51.93	51.01	51.13	50.78	53.14
20	48.28	48.18	48.28	48.18	48.28	48.33	50.93	51.93	51.13	51.23	51.18	53.14
21	48.23	48.31	48.28	48.00	48.28	48.33	50.96	51.93	50.99	51.13	51.20	53.77
22	48.28	48.27	48.33	48.18	48.28	48.78	50.93	51.93	50.93	51.12	51.20	52.53
23	48.30	48.03	48.23	48.23	48.28	48.93	50.93	51.98	50.98	51.13	51.21	53.20
24	48.20	48.03	48.23	48.33	48.28	48.93	50.98	52.00	50.88	51.13	51.35	52.66
25	48.18	48.23	48.18	48.33	48.32	48.93	50.98	51.98	50.99	51.03	51.36	52.70
26	48.30	48.30	48.30	48.23	48.33	48.93	50.98	51.98	50.99	51.00	51.38	52.71
27	48.30	48.30	48.26	48.36	48.33	49.98	50.97	51.96	50.98	51.26	51.43	52.71
28	48.33	48.18	48.26	48.33	48.27	49.13	50.98	51.96	50.95	51.23	51.38	53.09
29	48.38	48.33	48.28	48.33	48.27	49.92	50.93	51.98	51.23	51.23	51.38	52.57
30	48.38	48.23	48.33	48.33	48.28	49.78	50.93	51.99	51.13	51.23	51.38	
31	48.28	48.23	48.23	48.33	48.33	49.88						

سرچينه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کې تر ټولو لوړ ترين نرخ په پوخ شين او تر ټولو ټيټ ترين نرخ په پوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه ګډ وډ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت زيات نوسان ښيي.

که جدول ته وکتل شي، معلوميږي چې د (۱۳۹۱) هجري شمسي کال په لومړيو شپږ مياشتو کې د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ ارقام ټيټ ترين نرخ او وروستيو شپږ مياشتو کې بيا لوړترين نرخ ته نږدې وه.

د (۱۳۹۱) هجري شمسي کال په پيل کې د يو امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ (۴۸,۲۳ؤ) وه، چې (۳۶۴) ورځې وروسته يعني د (۱۳۹۱) هجري شمسي کال په پای کې په ياد نرخ کې د (۴,۸۲ؤ) په اندازه زياتوالی راغلی، چې د يو امريکايي ډالر په وړاندې د (۵۳,۰۵ؤ) تبادلې نرخ ښيي. په ياد کال کې تر ټولو لوړ ترين نرخ يا په بل عبارت د افغانۍ تر ټولو ټيټ ترين ارزښت د يو امريکايي ډالر په مقابل کې د (۵۳,۷۷ؤ) تبادله ده، او تر ټولو ټيټ ترين نرخ بيا د يو امريکايي ډالر په مقابل کې د (۴۸ؤ) تبادله ده همداشان په (۱۳۹۱) هجري شمسي کال کې د يو امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې اوسط نرخ (۴۹,۸۲ؤ) دی، او همداشان د کال تر پايه د افغانۍ د ارزښت کموالی د (۹,۹۹٪) په اندازه دی. (40)

40) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۱هـ.ش)

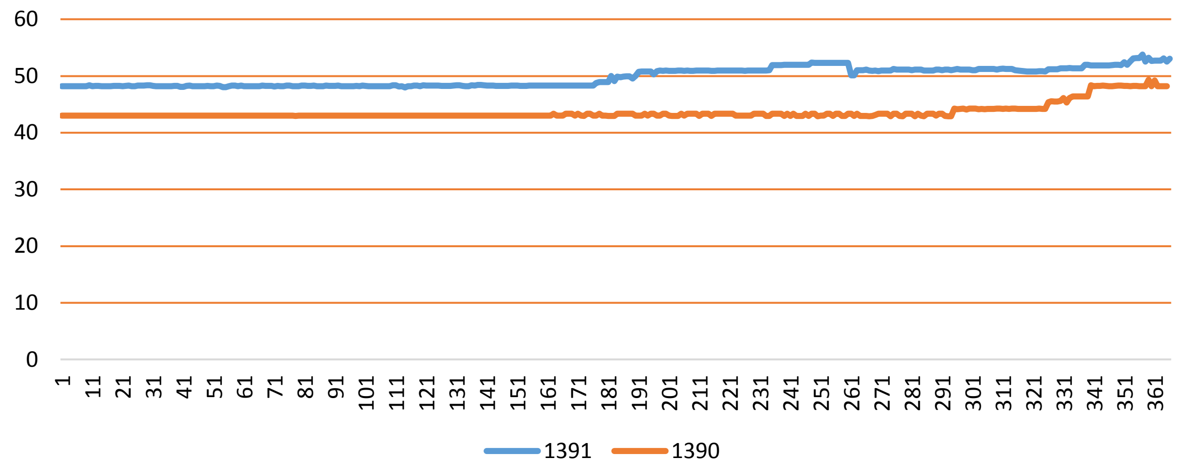

سرچينه: www.investing.com

پورتنی چارټ دا څرګندوي چې په (۱۳۹۱) هجري شمسي کال کې د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال په پرتله لوی دی. د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال په لومړيو شپږ مياشتو کې ياد انټروال له (۰,۳۶ف) تر (۰,۳۴- ف) پورې وه، خو د (۱۳۹۱) هجري شمسي کال په لومړيو شپږ مياشتو کې، د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال له (۱,۰۵ف) تر (۰,۸۵- ف) پورې دی. د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال په اخري شپږ مياشتو کې ياد انټرول له (۱,۹۸ف) تر (۰,۱۵- ف) وه، او د (۱۳۹۱) هجري شمسي په ياده موده کې د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال له (۰,۹۳ف) تر (۲,۱۷- ف) پورې دی.

د يادولو وړ ده چې په (۱۳۹۱) هجري شمسي کال کې د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال په پرتله لوی تر سترګو کيږي، ولې؛ د افغانۍ ارزښت کې کموالی د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال په پرتله په (۱۳۹۱) هجري شمسي کال کې کم دی.

۳. د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۲) هجري شمسي

1	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	ميزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	52.57	52.83	53.38	54.13	56.13	55.75	55.54	55.72	56.83	55.75	56.20	56.13
2	52.57	52.88	52.88	54.13	56.08	55.48	55.45	56.18	55.93	56.03	56.32	56.13
3	52.57	52.93	53.24	54.07	56.13	55.48	55.45	55.80	55.93	56.77	55.28	55.75
4	52.57	52.90	53.23	54.16	56.18	55.38	55.46	55.91	56.81	56.82	56.03	55.75
5	52.90	52.98	53.23	54.13	56.21	55.38	55.46	55.91	56.86	56.41	56.04	56.23
6	53.31	53.25	53.65	54.95	56.21	55.33	55.46	56.58	56.92	55.98	56.04	56.43
7	53.39	52.98	53.18	54.23	56.23	55.38	55.46	56.83	56.93	55.75	56.81	56.43
8	52.73	52.98	53.28	54.23	56.23	55.53	54.48	56.88	56.35	55.75	57.15	56.43

(c) ketabton.com: The Digital Library

9	52.59	52.88	53.28	54.23	56.23	55.48	54.53	56.78	56.35	55.79	56.03	56.33
10	52.59	52.98	53.29	54.23	55.80	55.48	54.53	56.25	56.35	55.84	56.00	56.15
11	52.59	52.94	53.50	54.96	55.25	55.50	55.55	55.82	55.93	56.23	56.03	56.15
12	52.58	52.93	53.50	55.20	55.28	55.50	55.53	55.82	55.51	55.84	55.75	56.43
13	52.60	52.98	54.03	54.78	55.28	55.50	55.63	56.70	54.68	55.56	55.75	56.35
14	52.73	52.93	54.03	54.89	56.03	55.50	55.63	56.73	54.27	55.58	56.02	56.38
15	52.60	52.93	54.02	54.93	55.31	55.50	55.68	56.77	58.78	55.58	56.12	56.61
16	52.63	52.98	54.13	54.93	56.02	55.50	55.69	56.78	58.78	55.55	56.08	56.71
17	52.70	52.93	54.03	54.96	55.33	55.50	55.68	56.83	58.78	55.66	56.01	56.68
18	52.70	52.93	54.25	55.75	55.28	55.50	57.17	56.78	58.15	56.24	56.42	56.68
19	52.73	52.98	54.25	55.15	55.41	55.50	55.76	56.78	57.48	55.66	55.75	56.53
20	52.78	52.93	54.03	55.18	55.41	55.50	55.73	57.10	57.45	55.40	55.75	56.53
21	52.88	53.03	54.13	55.13	55.23	55.50	55.73	56.68	58.10	55.33	56.42	56.48
22	52.11	53.03	53.80	55.18	55.43	55.50	55.73	56.78	57.48	55.33	57.09	56.44
23	52.83	53.00	53.95	55.18	55.53	55.50	55.71	56.73	57.48	55.31	56.42	56.51
24	52.78	53.01	54.13	55.14	56.37	55.50	55.73	56.80	57.48	55.75	56.67	56.35
25	52.78	52.98	54.03	55.52	56.37	54.08	55.73	56.35	57.43	55.33	56.43	56.35
26	52.83	52.99	54.03	55.18	56.37	54.08	55.73	56.35	57.53	55.27	56.08	56.58
27	52.78	52.98	54.13	56.08	56.37	53.78	55.73	55.93	53.93	55.23	56.08	57.15
28	52.83	53.35	54.12	56.08	56.37	54.08	55.73	57.24	55.80	55.23	57.12	56.23
29	52.83	53.35	54.55	56.13	55.38	54.08	55.73	57.24	56.03	55.23	57.16	56.23
30	52.78	53.36	54.08	56.13	55.38	54.08	55.82	56.78	55.75	55.75	56.13	
31	52.83	53.38	54.13	56.08	55.43	54.08						

سرچینه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کې تر ټولو لوړ ترین نرخ په پوخ شین او تر ټولو ټیټ ترین نرخ په پوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه ګډ وډ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت زیات نوسان ښیي.

له جدول څخه څرګندیږي چې په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې نوسان د تیرو دوه کلونو په پرته زیات دی.

د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال په پیل کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ (۵۲,۵۷ف) وه، چې (۳۶۴) ورځې وروسته یعني د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال په پای کې په یاد نرخ کې د (۳,۶۶ف) په اندازه زیاتوالی راغلی، چې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د (۵۶,۲۳ف) تبادلې نرخ ښیي. په یاد کال کې تر ټولو لوړ ترین نرخ یا په بل عبارت د افغانۍ تر ټولو ټیټ ترین د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۵۸,۷۸ف) تبادله ده، او تر ټولو ټیټ ترین نرخ بیا د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۵۲,۱۱ف) تبادله ده همدا شان په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې اوسط نرخ (۵۵,۲۰ف) ده، چې په (۱۳۹۰) او (۱۳۹۱) هجري شمسي کلونو کې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترتیب سره (۴۳,۶۶ؤ) او (۴۹,۸۲ؤ) وه. او همداشان په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کې د کال تر پایه د افغانۍ د ارزښت کموالی د (۶,۹۶٪) په اندازه دی. که څه هم، د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال له پیل څخه د کال تر پایه د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې کموالی د مخکنیو دواړو کلونو په پرتله ټیټ دی، ولې؛ د ارزښت د نوسان انټروال یې بیا د تېرو دواړو کلونو په پرتله غټ دی. (41)

د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۲هـ.ش)

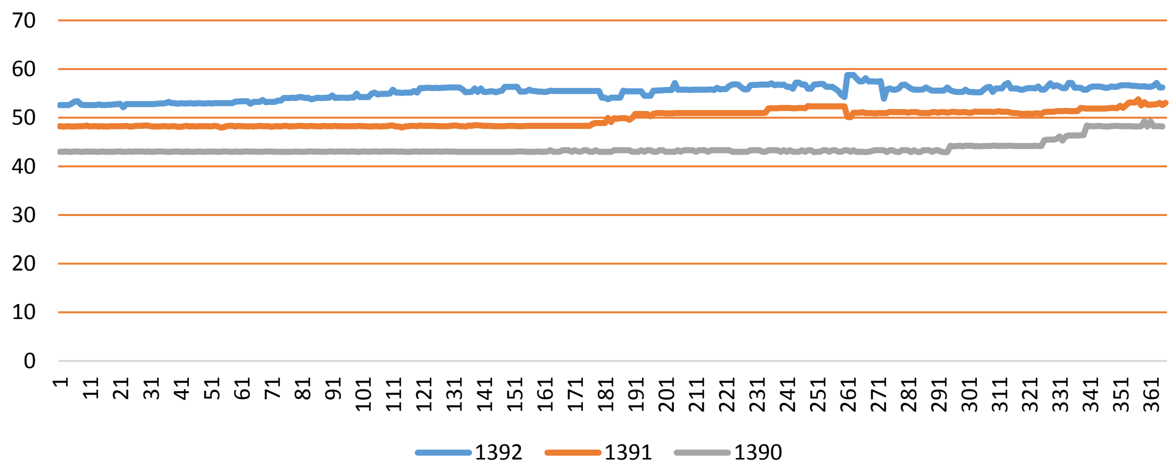

سرچینه: www.investing.com

له پورتني چارټ څخه په ډاګه کېږي، چې په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کې د (۱۳۹۱) او (۱۳۹۰) هجري شمسي کلونو په پرتله، د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال لوی دی. مخکې مو پدې باندې بحث کړی وه، چې په (۱۳۹۱) هجري شمسي کال کې د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال په پرتله، د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال لوی وه، دلته به دا روښانه کړو چې په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کې یاد انټروال د (۱۳۹۱) هجري شمسي کال په پرتله هم لوی دی.

د (۱۳۹۱) هجري شمسي کال په لومړیو شپږو میاشتو کې د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال له (۰,۲ؤ) تر (۰,۲۴- ؤ) وه، خو د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال په لومړیو شپږ میاشتو کې بیا له (۰,۹ؤ) تر (۱,۴۱- ؤ) پورې دی. د (۱۳۹۱) هجري شمسي کال په وروستیو شپږ میاشتو کې یاد انټروال له (۱,۰۵ؤ) تر (۲,۱۷- ؤ) وه، ولې په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کې له (۴,۵۰ؤ) تر (۳,۶- ؤ) پورې دی، چې د تېر کال په پرتله د غټ انټروال ښودونکی دی.

په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کې که څه هم د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ نوسان د تېرو دوه کلونو په پرتله ډېر زیات وه، ولې د افغانۍ ارزښت کې کموالی بیا د تېرو دواړو کلونو په

41) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرتله کم دی. د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال تر پایه د افغانی ارزښت د امریکایي ډالر په وړاندې د (۳,۶۶٪) په اندازه کموالی کړی، په داسي حال کي چې په (۱۳۹۱) هجري شمسي کال کي دا کموالی د (۴,۸۲٪) او په (۱۳۹۰) هجري شمسي کال کي د (۵,۱۸٪) په اندازه وه.

۴. د آمریکایي ډالر په وړاندې د افغاني د تبادلي نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۳) هجري شمسي

	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	ميزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	56.38	56.09	57.83	56.73	56.53	55.50	56.63	56.73	57.23	58.03	57.59	57.35
2	56.11	57.01	56.56	56.63	56.30	55.50	57.19	56.78	57.23	58.04	57.28	57.37
3	56.11	57.93	56.58	56.73	56.21	55.50	57.12	57.00	58.12	58.08	57.51	57.37
4	56.43	57.05	56.58	56.73	55.50	55.50	56.78	57.00	58.09	57.63	57.53	57.37
5	56.11	56.08	56.58	57.21	55.50	55.50	56.73	57.84	58.10	57.53	57.53	57.64
6	56.48	56.23	57.86	56.93	56.14	55.50	56.73	57.82	58.04	57.56	57.32	57.67
7	57.43	56.23	56.73	56.93	56.03	55.50	56.71	57.81	57.57	57.56	57.21	57.62
8	57.01	57.14	57.36	56.93	56.13	55.50	56.83	57.75	57.55	58.38	57.02	57.20
9	57.01	56.64	56.38	56.88	56.13	55.50	57.02	57.05	57.55	57.58	57.21	57.52
10	57.01	56.50	56.58	56.63	56.13	55.50	56.78	57.13	57.91	58.27	57.02	57.52
11	57.59	55.23	56.58	56.73	55.50	55.50	56.83	57.13	57.84	58.17	57.01	57.52
12	57.47	56.23	57.86	56.98	55.50	55.50	56.83	57.16	57.84	57.56	57.01	57.62
13	57.17	57.08	56.26	56.91	56.13	55.50	56.83	57.48	57.91	57.53	57.22	57.62
14	57.59	57.08	57.00	56.91	56.49	55.50	56.73	57.24	57.53	57.53	57.17	57.51
15	57.59	56.83	57.74	56.91	56.51	55.50	57.14	57.81	57.53	58.05	57.49	57.60
16	57.17	55.76	56.53	57.69	56.50	55.50	57.19	57.18	57.53	58.00	57.47	57.57
17	57.17	56.66	56.61	56.78	55.88	56.13	56.56	57.13	58.06	57.86	57.57	57.57
18	57.22	56.48	56.61	56.76	55.87	56.25	56.51	57.13	57.99	57.91	57.52	57.57
19	57.25	56.73	58.06	56.78	55.87	56.15	56.51	57.78	58.03	57.56	57.52	57.95
20	57.26	57.08	56.68	56.78	56.55	56.13	56.51	57.83	57.91	57.55	57.52	57.52
21	57.27	57.08	57.34	56.83	55.77	56.03	56.53	57.81	57.56	57.55	57.25	58.02
22	56.11	56.70	58.65	56.83	55.72	56.13	57.53	57.86	57.56	57.52	57.15	58.02
23	56.05	56.80	58.63	57.36	56.56	56.13	57.54	57.18	57.56	57.54	57.62	58.02
24	56.05	56.85	57.88	56.96	55.51	56.13	57.69	57.23	57.99	57.78	57.32	58.02
25	56.86	56.80	57.88	56.02	55.55	57.11	57.69	57.23	58.02	57.78	56.96	58.02
26	56.95	56.85	57.36	55.53	55.55	57.27	57.69	57.98	57.99	57.56	56.96	57.99
27	56.76	55.93	57.49	55.63	55.50	57.39	57.69	57.87	58.06	57.52	57.32	57.75
28	56.98	55.93	57.58	55.63	55.50	56.48	56.89	57.88	57.53	57.52	57.57	58.15
29	55.13	57.30	56.83	55.63	55.50	56.56	56.78	58.00	57.60	57.69	57.25	57.77
30	55.14	57.60	56.73	56.41	55.50	56.56	56.78	57.21	57.60	57.51	57.65	
31	55.14	57.65	56.73	56.66	55.50	56.95						

سرچینه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کي تر ټولو لوړ ترین نرخ په پوخ شین او تر ټولو ټیټ ترین نرخ په پوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه ګډ وډ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت زیات نوسان ښیي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه پورتني جدول نه چې مالومیږي، په (۱۳۹۳) هجري شمسي کال کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې ډېر زیات نوسان شتون درلود.

د (۱۳۹۳) هجري شمسي کال په پیل کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ (۵۶,۳۸ؤ) وه، چې د کال تر پایه په کې د (۱,۳۹ؤ) په اندازه زیاتوالی راغلی، چې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د (۵۷,۷۷ؤ) تبادلې نرخ ښیي. په یاد کال کې د افغانۍ تر ټولو ټیټ ترین ارزښت د امریکایي ډالر په وړاندې د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۵۸,۶۵ؤ) تبادله ده، او تر ټولو ټیټ ترین نرخ بیا د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۵۵,۱۳ؤ) تبادله ده همدا شان په (۱۳۹۳) هجري شمسي کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې اوسط نرخ (۵۶,۹۹ؤ) دی، چې په (۱۳۹۰)، (۱۳۹۱) او (۱۳۹۲) هجري شمسي کلونو کې په ترتیب سره (۴۳,۶۶ؤ)، (۴۹,۸۲ؤ) او (۵۵,۲۰ؤ) وه. [42]

د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۳هـ.ش)

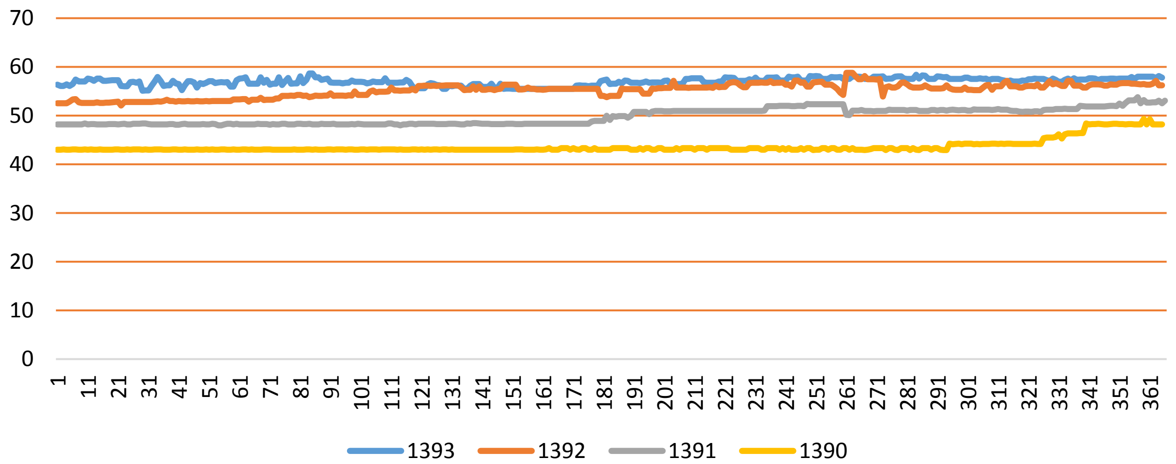

سرچینه: www.investing.com

په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کې، د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال د (۱۳۹۰) او (۱۳۹۱) هجري شمسي کلونو په نسبت ډېر لوی وه. د (۱۳۹۳) هجري شمسي کال په لومړیو شپږو میاشتو کې نوموړی انټروال د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال په پرتله هم لوی دی، چې له (۱,۴۵ؤ) تر (۱,۸۵- ؤ) پورې دی، ولې د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال په یاده موده کې له (۰,۹ؤ) تر (۱,۴۱- ؤ) پورې وه. او همداشان د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال په وروستیو شپږ میاشتو کې له (۴,۵۰ؤ) تر (۳,۶- ؤ) وه، چې د (۱۳۹۳) هجري شمسي کال په ورته موده کې له (۱ؤ) تر (۰,۸- ؤ)

42) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوري دی، چې نه یواځې د (۱۳۹۲)، بلکې؛ د (۱۳۹۱) او (۱۳۹۰) هجري شمسي کلونو په پرتله هم کوچنی انټروال ښيي.

۵. د آمریکايي ډالر په وړاندې د افغاني د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۴) هجري شمسي

1	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	میزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	57.72	57.82	58.42	58.50	60.30	64.00	64.61	64.50	68.27	65.98	68.64	69.38
2	57.72	57.79	58.37	58.47	60.92	64.00	64.57	64.50	68.27	65.97	68.65	69.38
3	57.72	57.77	58.37	58.42	60.89	64.00	64.55	64.50	66.78	65.95	68.65	69.36
4	58.07	57.77	58.37	58.42	60.89	64.59	64.54	64.45	66.60	65.95	68.65	69.14
5	58.07	57.89	58.37	58.37	61.24	64.55	64.54	64.58	65.60	65.95	68.65	68.88
6	57.72	57.89	57.97	59.24	60.85	65.37	64.54	64.55	65.60	65.95	68.65	69.20
7	58.12	57.52	58.50	59.24	61.18	65.34	64.52	64.70	65.60	65.95	68.57	68.76
8	58.10	57.50	58.84	59.24	60.82	65.34	64.84	64.66	65.60	66.02	68.68	68.75
9	58.10	57.85	58.82	59.20	61.59	65.34	64.72	64.65	65.58	66.02	68.70	68.75
10	58.10	57.55	58.82	59.60	60.82	65.17	63.94	64.65	66.63	68.45	68.69	68.74
11	58.07	57.92	58.82	60.44	60.82	65.15	64.51	64.65	66.52	68.45	68.69	68.63
12	57.82	57.91	58.79	60.65	60.82	64.15	64.51	64.86	66.59	68.45	68.69	68.60
13	58.15	57.91	58.77	60.62	61.05	64.12	64.51	64.95	66.90	68.45	68.66	68.60
14	58.17	57.91	58.77	60.62	60.92	64.10	64.65	64.93	66.88	68.45	68.65	68.60
15	58.15	57.87	58.77	60.25	61.14	64.10	64.90	65.10	66.88	68.55	68.65	68.25
16	58.15	58.35	58.74	60.02	61.45	64.10	64.67	65.05	66.88	68.53	68.65	68.25
17	58.15	58.34	58.74	61.16	61.44	64.08	64.62	65.15	66.73	68.52	68.63	68.20
18	58.12	58.32	58.74	60.22	61.44	63.95	64.60	65.10	66.70	68.58	68.63	68.53
19	58.14	58.32	58.72	60.80	61.44	63.94	64.60	65.68	66.71	68.55	68.63	68.51
20	58.12	58.32	58.72	60.79	61.42	63.91	64.60	65.65	66.13	68.55	68.37	68.50
21	57.77	58.32	58.67	60.79	62.24	63.92	64.57	66.10	66.10	68.55	68.89	68.42
22	58.10	58.29	58.62	60.79	63.07	63.92	64.70	66.35	66.10	68.65	68.88	68.40
23	58.10	58.62	58.62	60.15	63.45	64.00	64.70	66.33	66.34	68.43	68.88	68.40
24	58.10	58.60	58.62	60.19	63.42	64.03	64.75	66.33	66.31	68.70	68.90	68.40
25	57.50	58.57	58.62	60.12	63.42	64.22	64.75	66.33	66.89	68.70	68.90	68.38
26	57.84	58.54	58.60	60.80	63.42	64.17	64.75	67.14	66.36	68.68	68.90	68.37
27	57.85	58.54	58.57	60.81	64.07	64.65	64.55	66.95	66.02	68.68	68.88	68.38
28	57.82	58.54	58.55	60.81	64.05	64.62	64.50	67.80	66.00	68.68	68.87	68.36
29	57.80	58.47	58.52	60.81	64.03	64.62	64.47	68.30	66.00	68.52	69.28	68.36
30	57.80	58.07	58.50	60.43	63.65	64.62	64.55	68.27	66.00	68.63	69.27	
31	57.43	58.43	58.50	60.28	64.00	64.61						

سرچینه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کې تر ټولو لوړ ترین نرخ په پوخ شين او تر ټولو ټيټ ترین نرخ په پوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه ګډ وډ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت زيات نوسان ښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورتنی جدول ښکاره کوي چې له (۱۳۹۰) هجري شمسي کال څخه تر (۱۳۹۴) هجري شمسي کال پورې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې تر ټولو کمترین نوسان په (۱۳۹۴) هجري شمسي کال کې شتون درلود.

د (۱۳۹۴) هجري شمسي کال په پیل کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ (۵۷,۷۲؋) وه، چې (۳۶۴) ورځې وروسته یعني د (۱۳۹۴) هجري شمسي کال په پای کې په یاد نرخ کې د (۱۰,۶۳؋) په اندازه زیاتوالی راغلی، چې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د (۶۸,۳۶؋) تبادلې نرخ ښيي. په یاد کال کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې تر ټولو لوړ ترین نرخ د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۶۹,۳۸؋) تبادله ده، او تر ټولو ټیټ ترین نرخ بیا د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۵۷,۴۳؋) تبادله ده همداشان په (۱۳۹۴) هجري شمسي کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې اوسط نرخ (۶۳,۵۰؋) ده، چې په (۱۳۹۰)، (۱۳۹۱)، (۱۳۹۲) او (۱۳۹۳) هجري شمسي کلونو کې په ترتیب سره (۴۳,۶۶؋)، (۴۹,۸۲؋)، (۵۵,۲۰؋) او (۵۶,۹۹؋) وه. او همداشان د کال تر پایه د افغانۍ د ارزښت کموالی د (۱۸,۴۲٪) په اندازه دی.[43]

د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۴هـ.ش)

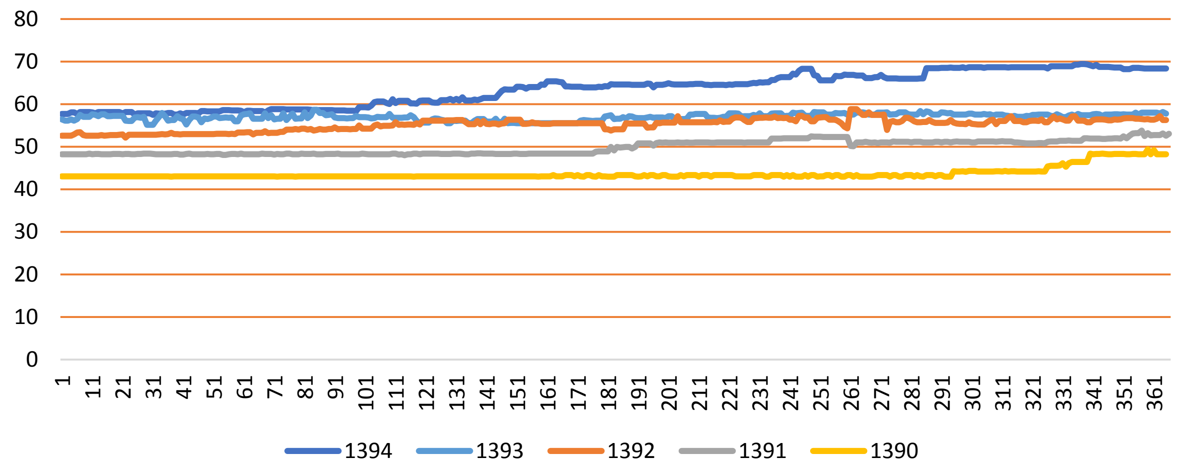

سرچینه: www.investing.com

د کال په لومړیو شپږو میاشتو کې، د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان تر ټولو لوی ترین انټروال په کال (۱۳۹۳) هجري شمسي کې، چې له (۱,۴۵؋) تر (۱,۸۵- ؋) پورې وه. د (۱۳۹۴) هجري شمسي کال په لومړیو شپږو میاشتو کې د تبادلې نرخ زیاتوالی او کموالی په ترتیب سره له (۱,۱۴؋) تر (۱- ؋) دی. له دې څخه ښکاره کیږي چې له (۱۳۹۰-۱۳۹۴) هجري شمسي کلونو،

43) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لومړيو شپږو مياشتو کي، د امريکايي ډالر په وړاندي د افغانی د تبادلي نرخ د نوسان تر ټولو لوی ترين انتروال په (۱۳۹۳) هجري شمسي کال کي شتون درلود.

د (۱۳۹۴) هجري شمسي کال په وروستيو شپږ مياشتو کي بيا ياد انتروال له (۲,۴۳٪) تر (-۱,۴۹ ٪) پوري دی، چي په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کي تر ټولو لوړ ترين له (۴,۵۰٪) تر (-۳,۶ ٪) وه.

پورتنی مطب دا څرګندوي چي په (۱۳۹۴) هجري شمسي کال کي، د امريکايي ډالر په وړاندي د افغانی د تبادلي نرخ د نوسان انتروال نظر نورو کلونو ته کوچنی، ولي؛ د افغانی ارزښت په متناقص ډول او د تيرو څلورو کلونو په پرتله زيات کموالی کړی دی.

۶. د آمريکايي ډالر په وړاندي د افغاني د تبادلي نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۵) هجري شمسي

1	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	ميزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	68.36	68.38	68.73	69.19	68.77	67.46	66.59	66.06	66.95	66.39	66.77	66.65
2	68.36	68.34	68.73	69.06	68.75	67.52	66.61	66.06	66.68	66.40	66.77	66.65
3	68.36	68.36	68.73	68.85	68.75	67.31	66.61	66.06	66.81	66.39	66.77	66.64
4	68.35	68.36	68.77	68.89	68.74	67.30	66.61	66.06	66.70	66.39	66.83	66.76
5	68.36	68.36	68.88	68.89	69.08	66.92	66.61	66.08	66.70	66.39	66.64	66.85
6	68.40	68.36	68.86	68.89	69.00	66.93	66.60	66.06	66.71	66.39	66.64	66.64
7	68.40	68.35	68.86	68.89	68.98	66.93	66.60	66.06	66.71	66.43	66.72	66.65
8	68.40	68.34	68.86	68.71	68.98	66.93	66.60	66.06	66.70	66.40	66.81	66.65
9	68.39	68.40	68.86	68.53	68.98	66.84	65.67	66.06	66.68	66.39	66.82	66.65
10	68.33	68.36	68.86	68.31	68.98	66.65	65.67	66.06	66.73	67.00	66.82	66.75
11	68.64	68.38	68.86	68.42	68.98	66.74	65.67	66.33	66.65	66.80	66.85	66.74
12	68.55	68.38	68.79	68.42	68.60	66.74	65.67	65.95	66.65	66.80	66.84	66.69
13	68.65	68.38	69.00	68.42	69.10	66.73	66.21	65.99	66.65	66.80	66.83	66.75
14	68.64	68.30	68.98	68.42	65.63	66.73	65.92	65.91	66.65	66.94	66.80	66.75
15	68.64	68.33	69.03	68.42	65.63	66.73	65.90	65.84	66.68	66.88	66.80	66.75
16	68.64	68.26	69.03	68.40	65.62	66.73	65.90	65.84	66.65	66.82	66.74	66.70
17	68.59	68.36	69.04	68.60	65.62	66.70	65.90	65.79	66.64	66.83	66.74	66.69
18	68.62	68.40	69.09	68.61	65.62	66.65	65.90	65.83	66.66	66.83	66.68	66.74
19	68.60	68.40	69.11	68.65	67.57	66.68	65.90	65.79	66.60	66.83	66.73	66.77
20	68.58	68.40	69.26	68.65	67.97	66.68	65.76	65.82	66.56	66.83	66.66	66.74
21	68.57	68.54	69.29	68.64	67.98	66.68	65.84	65.80	66.56	66.82	66.90	66.74
22	68.57	68.52	69.29	68.62	67.93	66.68	65.84	65.80	66.56	66.88	66.68	66.74
23	68.57	68.58	69.29	68.68	67.93	66.69	65.75	65.80	66.53	66.80	66.69	66.74
24	68.53	68.62	69.29	68.65	67.93	66.66	65.77	65.75	66.43	66.90	66.69	66.76
25	68.38	68.59	69.27	68.60	67.96	66.67	65.77	65.78	66.40	66.85	66.64	66.62
26	68.25	68.59	69.48	68.68	67.51	66.66	65.77	66.74	66.40	66.85	66.66	66.80
27	68.37	68.59	69.46	68.68	67.49	66.65	65.75	66.83	66.39	66.85	66.67	66.70
28	68.37	68.58	69.47	68.68	67.43	66.65	66.11	66.86	66.39	66.84	66.70	66.70
29	68.37	68.64	69.47	68.82	67.44	66.65	66.06	66.95	66.39	66.89	66.71	66.70

(c) ketabton.com: The Digital Library

30	68.36	68.60	69.47	68.74	67.43	66.64	66.06	66.95	66.40	66.80	66.94	66.70
31	68.39	68.58	69.47	68.74	67.44	66.75						

سرچینه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کې تر ټولو لوړ ترین نرخ په ټوخ شین او تر ټولو ټیټ ترین نرخ په ټوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه ګډ وډ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت زیات نوسان ښیي.

پورتنۍ جدول ښیي چې د (۱۳۹۵) هجري شمسي کال په لومړۍ نیمایي کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغاني په ارزښت کې تقریبا نوسان په نشت حساب وه، ولې په ورستیو میاشتو کې څه اندازه نوسان پکې لیدل کیږي.

د (۱۳۹۵) هجري شمسي کال په پیل کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ (۶۸,۳۶ؤ) دی، چې (۳۶۵) ورځې وروسته یعني د (۱۳۹۵) هجري شمسي کال په پای کې په یاد نرخ کې د (۱,۶۶ؤ) په اندازه کموالی راغلی، چې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د (۶۶,۷۰ؤ) تبادلي نرخ ښیي. په یاد کال کې تر ټولو لوړ ترین نرخ یا په بل عبارت د افغانۍ تر ټولو ټیټ ترین ارزښت د امریکایي ډالر په وړاندې د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۶۹,۴۸ؤ) تبادله ده، او تر ټولو ټیټ ترین نرخ بیا د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۶۵,۶۲ؤ) تبادله ده همدارنګه په (۱۳۹۵) هجري شمسي کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې اوسط نرخ (۶۷,۳۷ؤ) دی، چې په (۱۳۹۰)، (۱۳۹۱)، (۱۳۹۲)، (۱۳۹۳) او (۱۳۹۴) هجري شمسي کلونو کې په ترتیب سره (۴۳,۶۶ؤ)، (۴۹,۸۲ؤ)، (۵۵,۲۰ؤ)، (۵۶,۹۹ؤ) او (۶۳,۵۰ؤ) وه. او همداشان د کال تر پایه د افغانۍ د ارزښت زیاتوالی د (۲,۴۲٪) په اندازه دی. [44]

په تېرو پنځه کلونو کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې په مسلسل ډول کموالی راغلی، ولې په (۱۳۹۵) هجري شمسي کال کې د نورو کلونو برخلاف د افغانۍ ارزښت لوړ شوی دی. همدا شان د کال په لومړیو میاشتو کې یې ثبات هم درلود، ولې په ورستیو میاشتو کې که څه هم یو څه اندازه نوسان پکې لیدل کیږي، ولې په ارزښت کې یې کموالی نه بلکې لوړوالی رامنځته شوی دی.

44) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۵ هـ.ش)

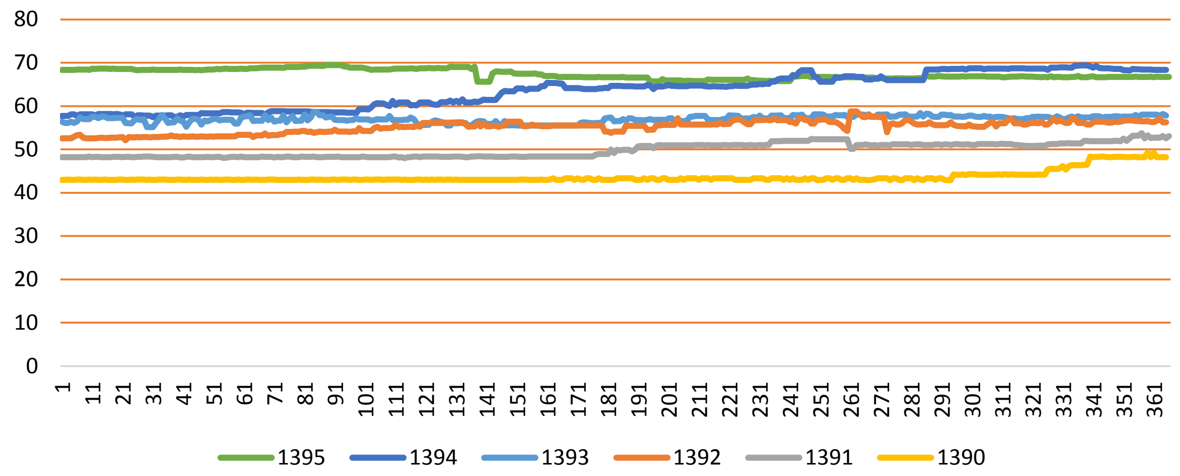

سرچینه: www.investing.com

د کال په لومړیو شپږو میاشتو کې، د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ نوسان تر ټولو لوی ترین انټروال په کال (۱۳۹۳) هجري شمسي کې، له (۱,۴۵ؤ) تر (-۱,۸۵ ؤ) پورې وه. د (۱۳۹۵) هجري شمسي کال د تبادلې نرخ ګراف دا ښيي چې د کال په پيل کې د افغانۍ ارزښت کې زيات نوسان شتون نه درلود، ولې په پنځمه میاشت کې د افغانۍ ارزښت يودمې کموالی کوي، او په همدې اساس د همدې کال په لومړيو شپږو میاشتو کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت د نوسان انټروال د تیرو پنځه واړو کلونو په پرتله لوی دی، چې له (۱,۹۵ؤ) تر (-۳,۴۷ ؤ) پورې دی.

د کال په نیمه وروستۍ کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت د نوسان لوی ترین انټروال په کال (۱۳۹۲) هجري شمسي کې له (۴,۵۰ؤ) تر (-۳,۶ ؤ) وه. د (۱۳۹۵) هجري شمسي کال په یاده موده کې د افغانۍ ارزښت د نوسان انټروال تقریبا د یوې افغانۍ په اندازه یعنې له (۰,۹۵ؤ) تر (-۰,۹۲ افغانۍ پورې ده، چې د تیرو پنځه واړه کلونو په پرتله لږ نوسان ښيي.

له پورته مطلب څخه څرګندیږي چې، د تیرو پنځه کلونو په پرتله د (۱۳۹۵) هجري شمسي کال په لومړۍ نیمه کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت د لوړ ترین نوسان درلودونکی وه، او برعکس په وروستۍ نیمه کې د تر ټولو ټیټ ترین نوسان درلودونکی دی.

۷. د آمریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۶) هجري شمسي

1	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	میزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	66.70	67.63	68.04	68.04	68.64	69.03	68.45	68.19	68.81	69.49	69.43	69.50
2	66.70	67.63	68.40	68.14	68.59	68.62	68.45	68.20	68.92	69.49	70.41	69.45
3	66.64	67.75	68.33	68.10	68.49	68.70	68.39	68.62	68.65	69.49	69.43	69.55
4	66.65	67.60	68.34	68.10	68.46	68.58	68.58	68.10	68.79	69.49	69.19	68.94

(c) ketabton.com: The Digital Library

5	66.62	67.60	68.26	68.11	68.33	68.58	68.63	68.27	68.79	69.48	69.19	68.92
6	66.62	67.63	68.26	68.08	68.40	68.58	68.27	68.27	68.79	69.48	69.36	68.92
7	66.62	67.65	68.26	68.09	68.40	68.43	68.21	68.27	68.85	69.68	69.21	68.92
8	66.70	67.57	68.26	68.08	68.40	68.71	68.25	68.60	68.99	69.48	69.21	69.24
9	66.72	67.60	68.24	67.99	68.45	68.75	68.25	68.47	68.83	69.51	69.21	69.47
10	66.72	67.60	68.37	68.09	68.46	68.45	68.25	68.39	68.76	69.51	69.53	68.90
11	66.70	67.60	68.29	68.09	68.42	68.44	68.43	68.73	68.83	69.51	69.36	69.35
12	66.70	67.60	68.31	68.09	68.49	68.44	68.20	68.39	68.83	69.65	69.34	69.30
13	66.70	67.59	68.31	68.08	68.41	68.44	68.20	68.39	68.93	69.74	69.48	69.30
14	66.69	67.63	68.31	68.26	68.42	68.42	68.20	68.39	68.88	69.89	69.19	68.98
15	67.39	67.65	68.31	68.30	68.40	68.44	68.20	68.39	68.92	69.70	69.19	69.43
16	67.40	67.60	68.28	68.31	68.42	68.75	68.20	68.45	68.89	69.69	69.19	69.37
17	67.44	67.60	68.28	68.34	68.42	68.42	68.20	68.72	69.04	69.69	69.01	69.47
18	67.46	67.54	68.28	68.34	68.44	68.42	68.23	68.64	69.04	70.24	69.52	69.48
19	67.46	67.63	68.26	68.30	68.40	68.42	68.21	68.66	69.04	70.28	69.30	69.33
20	67.46	67.85	68.26	68.30	68.41	68.42	68.20	68.66	69.04	69.90	68.78	69.33
21	67.46	67.96	68.26	68.42	68.41	68.51	68.17	68.66	68.90	70.10	68.84	69.51
22	67.37	67.97	68.46	68.37	68.41	68.60	68.20	68.58	68.90	69.84	68.84	68.99
23	67.39	68.00	67.91	68.39	68.39	68.59	68.20	68.73	69.00	69.83	68.84	69.44
24	67.39	68.00	68.15	68.39	68.51	68.63	68.20	68.78	69.30	69.83	69.40	69.48
25	67.66	68.00	68.07	68.39	68.67	68.63	68.18	68.59	69.30	69.83	69.41	69.50
26	67.38	68.15	68.05	68.39	68.60	68.63	68.21	68.50	69.30	69.32	69.45	69.07
27	67.38	68.17	68.05	68.43	68.65	68.63	68.58	68.66	69.60	70.37	68.99	69.07
28	67.30	68.20	68.05	68.40	68.69	68.67	68.22	68.66	69.83	70.43	68.99	69.52
29	67.18	68.11	68.04	68.55	68.69	68.70	68.19	68.66	69.51	69.45	68.99	69.53
30	67.57	68.10	68.02	68.45	68.69	68.72	68.19	68.75	69.68	69.43	68.99	
31	67.69	68.10	68.17	68.64	68.92	68.41						

سرچینه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کې تر ټولو لوړ ترین نرخ په پوخ شین او تر ټولو ټیټ ترین نرخ په پوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه ګډ وډ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت زیات نوسان ښیي.

له پورتني جدول څخه معلومیږي چې په (۱۳۹۶) هجري شمسي کال کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې نوسان موجود وه ولې په ډېره زیاته اندازه نه دی.

د (۱۳۹۶) هجري شمسي کال په پیل کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ (۶۶,۷۰ؾ) دی، چې (۳۶۴) ورځې وروسته یعني د (۱۳۹۶) هجري شمسي کال په پای کې په یاد نرخ کې د (۲,۸۲ؾ) په اندازه زیاتوالی راغلی، چې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د (۶۹,۵۲ؾ) تبادلې نرخ ښیي. په یاد کال کې د افغانۍ تر ټولو ټیټ ترین د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۷۰,۴۲ؾ) تبادله ده، او تر ټولو ټیټ ترین نرخ بیا د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۶۶,۶۲ؾ) تبادله ده همدا شان په

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۳۹۶) هجري شمسي کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې اوسط نرخ (۶۸,۵۳ﻓ) دی، چې په (۱۳۹۰)، (۱۳۹۱)، (۱۳۹۲)، (۱۳۹۳)، (۱۳۹۴) او (۱۳۹۵) هجري شمسي کلونو کې په ترتیب سره (۴۳,۶۶ﻓ)، (۴۹,۸۲ﻓ)، (۵۵,۲۰ﻓ)، (۵۶,۹۹ﻓ)، (۶۳,۵۰ﻓ) او (۶۷,۳۷ﻓ) وه. او همداشان د کال تر پایه د افغانۍ د ارزښت کموالی د (۴,۲۳٪) په اندازه دی. په یاد کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ کې نوسان په لاندې چارټ کې ښودل شوی دی.[45]

د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۶ هـ.ش)

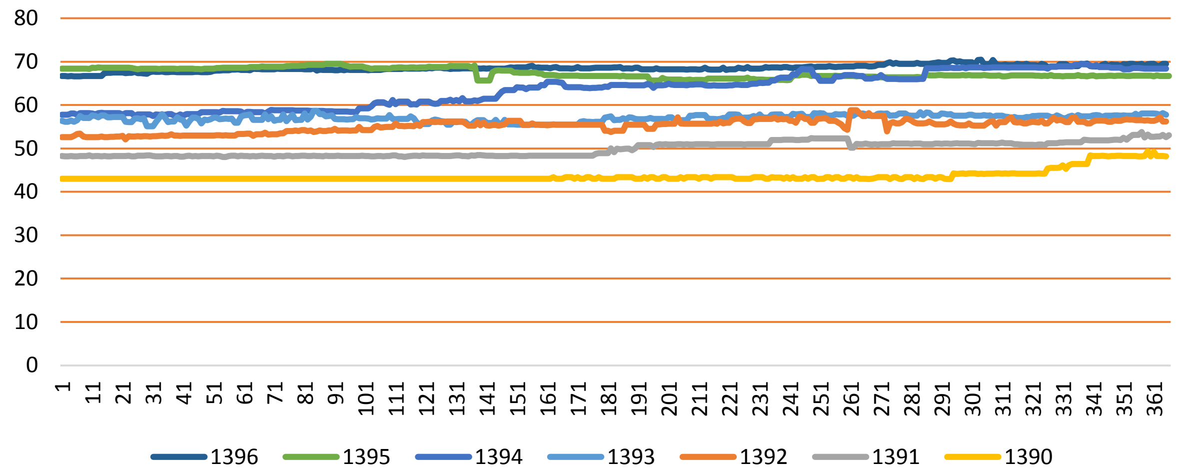

سرچینه: www.investing.com

د (۱۳۹۶) هجري شمسي کال په لومړۍ نمایي کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال له (۰,۶۹ﻓ) تر (-۰,۵۴ ﻓ) پورې دی، چې د تېرو شپږ کلونو د لوړ ترین رقم څخه ټیټ دی. په وروستۍ نیمه کې هم د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال د وروستي نیمې د لوړ ترین انټروال په پرتله کوچنی یعني له (۱,۰۴ﻓ) تر (-۰,۹۷ ﻓ) پورې دی.

۸. د آمریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ ځرنګوالی، کال (۱۳۹۷) هجري شمسي

1	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	میزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	69.54	70.45	71.39	71.68	73.85	73.15	75.76	75.92	76.00	74.96	75.98	75.35
2	69.55	70.45	71.85	71.58	72.98	73.32	75.95	76.15	76.05	74.96	75.78	75.45
3	69.47	70.48	71.82	71.58	72.75	72.67	75.68	76.18	76.05	75.46	75.80	75.45
4	69.03	70.43	71.61	71.65	73.10	72.67	75.45	75.75	76.05	75.90	75.80	74.58
5	69.03	70.53	71.82	72.48	73.10	73.15	75.45	75.37	75.98	75.95	75.90	74.58
6	69.03	70.55	71.82	72.65	72.56	73.35	75.93	75.37	76.08	76.03	75.45	75.56
7	69.53	70.50	72.07	72.80	72.56	72.45	75.67	75.80	76.30	75.68	75.45	75.43
8	69.55	70.25	71.82	72.80	73.20	73.45	75.67	75.70	76.10	75.68	76.15	75.43
9	69.62	70.50	71.05	73.28	73.15	73.45	75.95	75.85	76.00	75.68	75.55	75.43

45) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

(c) ketabton.com: The Digital Library

10	69.62	70.56	71.55	73.28	72.75	73.26	75.85	75.50	75.79	75.55	75.75	75.50
11	69.27	70.50	71.50	73.00	72.95	73.26	75.93	75.80	75.79	75.80	75.90	74.59
12	69.27	70.43	71.32	73.55	72.95	73.25	75.60	74.98	76.03	75.78	75.60	74.59
13	69.60	70.48	71.32	73.68	72.16	73.58	76.21	74.98	76.13	75.80	75.20	75.44
14	69.58	70.68	71.70	73.60	72.16	73.80	75.76	75.05	76.13	75.85	75.20	75.50
15	69.53	70.51	71.45	73.65	72.83	73.95	75.76	75.77	76.03	75.36	76.00	75.60
16	69.60	70.68	71.30	73.65	72.95	73.95	75.76	75.80	76.03	75.36	75.60	75.68
17	69.65	70.45	71.53	73.65	73.20	74.20	76.00	75.85	75.78	75.73	75.60	75.60
18	69.51	70.68	71.58	74.02	73.30	74.20	76.00	75.95	75.78	76.05	75.68	75.60
19	69.65	70.63	71.43	73.88	73.10	74.20	75.95	75.66	76.11	75.90	75.53	75.60
20	69.55	70.73	71.43	73.05	72.39	74.10	76.05	75.66	76.08	75.90	75.53	75.56
21	69.65	70.81	71.76	73.40	72.39	74.31	75.99	76.00	76.05	75.90	75.53	75.78
22	69.85	70.87	71.50	73.00	73.00	75.60	75.99	75.70	75.80	75.49	75.93	75.80
23	69.85	70.73	71.70	72.26	73.20	75.10	76.32	76.00	76.05	75.49	75.23	75.70
24	69.85	70.62	71.58	72.26	72.99	76.02	76.08	76.27	75.80	76.03	75.38	75.81
25	69.85	71.22	71.63	72.99	73.27	76.02	76.03	76.13	75.80	75.78	74.35	75.20
26	70.00	71.34	71.55	73.18	73.25	76.32	76.29	76.11	76.22	75.80	75.38	75.20
27	70.43	70.95	71.55	73.05	72.72	76.38	76.25	76.11	76.23	75.68	74.53	75.67
28	70.23	70.95	71.58	73.20	72.72	75.78	75.93	76.19	76.08	75.85	74.53	76.00
29	70.50	71.23	71.75	73.40	73.37	75.35	75.93	76.08	75.80	75.38	75.53	75.88
30	70.45	71.23	71.55	73.11	73.15	75.88	76.42	76.13	74.70	75.38	75.40	
31	70.60	71.33	71.63	73.11	73.15	75.76						

سرچینه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کې تر ټولو لوړ ترین نرخ په پوخ شین او تر ټولو ټیټ ترین نرخ په پوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه کډ وړ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت زیات نوسان ښیي.

په (۱۳۹۷) هجري شمسي کال کې هم د تېرو کلونو په څېر د افغانۍ په ارزښت کې تر یو حده نوسان شتون درلود، ولې د (۱۳۹۳) هجري شمسي کال په شان ډېر زیات نه دی.

د (۱۳۹۷) هجري شمسي کال په پیل کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ (۶۹,۵۴ؤ) دی، چې (۳۶۴) ورځې وروسته یعني د (۱۳۹۷) هجري شمسي کال په پای کې په یاد نرخ کې د (۶,۳۳ؤ) په اندازه زیاتوالی راغلی، چې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د (۷۵,۸۷ؤ) تبادلې نرخ ښیي. په یاد کال د افغانۍ تر ټولو ټیټ ترین ارزښت د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۷۶,۴۲ؤ) تبادله ده، او تر ټولو ټیټ ترین نرخ بیا د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۶۹,۰۳ؤ) تبادله ده همداشان په (۱۳۹۷) هجري شمسي کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې اوسط نرخ (۷۳,۸۳ؤ) ده، چې په (۱۳۹۰)، (۱۳۹۱)، (۱۳۹۲)، (۱۳۹۳)، (۱۳۹۴)، (۱۳۹۵) او (۱۳۹۶) هجري شمسي کلونو کې په ترتیب سره (۴۳,۶۶ؤ)، (۴۹,۸۲ؤ)، (۵۵,۲۰ؤ)، (۵۶,۹۹ؤ)، (۶۳,۵۰ؤ)،

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۶۷,۳۷؋) او (۶۸,۵۳؋) وه. او همداشان د کال تر پایه د افغانۍ د ارزښت کموالی د (۹,۱۰٪) په اندازه دی. په یاد کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ کې نوسان په لاندې چارټ کې ښودل شوی دی. (46)

د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۷هـ.ش)

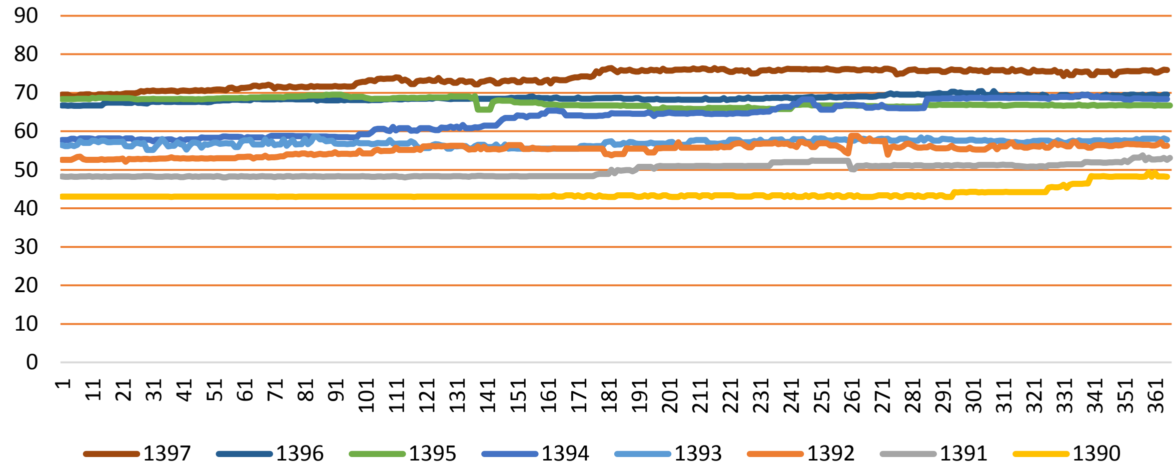

سرچینه: www.investing.com

د (۱۳۹۷) هجري شمسي کال په لومړۍ نیمه کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت د نوسان انټروال له (۱,۲۹؋) تر (۰,۹- ؋) او په وروستۍ نیمه کې له (۱,۰۲؋) تر (۱,۱- ؋) پورې دی، چې د تېرې منظور دورې د لوړ ترین ارقامو څخه د کم انټروال ښودونکي دي.

۹. د آمریکایي ډالر په وړاندې د افغاني د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۸) هجري شمسي

1	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	میزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	75.87	77.47	80.47	80.78	79.90	78.57	78.24	78.25	78.40	78.47	77.84	76.85
2	75.87	77.37	80.45	80.78	80.97	78.57	78.11	78.28	78.44	78.82	77.81	77.11
3	75.46	77.75	80.60	81.20	79.90	78.57	78.18	78.22	78.44	78.55	76.77	77.11
4	75.46	77.67	80.68	80.97	79.85	78.57	78.11	78.14	78.56	78.55	76.82	77.11
5	75.92	77.82	80.68	81.45	79.85	78.20	78.32	78.14	78.85	78.65	76.89	78.26
6	75.88	77.69	81.38	81.65	79.85	78.37	78.32	78.14	78.72	78.65	76.89	77.75
7	75.91	77.54	80.42	80.80	79.89	78.16	78.32	78.10	78.80	78.17	78.07	76.60
8	76.13	77.54	79.87	81.44	78.94	77.95	78.32	77.98	78.55	78.17	76.65	76.21
9	76.05	77.89	80.05	81.44	78.83	77.95	78.26	77.95	78.55	78.97	76.80	76.30
10	75.89	77.55	80.10	82.04	79.11	77.95	78.41	78.13	78.55	78.20	76.67	75.88
11	75.89	77.55	79.37	81.25	78.31	77.95	78.28	78.13	79.04	78.00	76.76	75.88
12	76.19	77.55	79.37	80.80	78.30	77.95	78.33	78.13	78.81	78.22	76.42	75.96
13	75.95	77.55	80.17	80.28	78.30	78.21	78.19	78.13	78.64	77.78	76.42	75.61
14	76.25	77.72	80.10	80.11	78.54	78.22	78.19	78.73	79.00	77.20	76.52	76.46

46) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

(c) ketabton.com: The Digital Library

15	76.75	77.72	80.10	80.11	78.18	78.25	78.25	78.47	78.45	77.20	78.10	76.04
16	76.75	78.07	80.10	80.11	78.42	78.25	78.33	78.64	78.63	78.10	76.70	76.10
17	76.73	77.45	79.30	80.98	78.14	78.25	78.19	78.30	78.63	78.05	76.80	76.10
18	76.73	78.20	79.30	81.02	78.51	78.25	78.23	78.30	78.90	77.95	76.81	76.10
19	76.70	78.00	79.30	81.02	78.51	78.52	78.14	78.30	78.70	77.85	76.81	76.10
20	77.05	78.20	79.30	81.17	78.51	78.52	78.15	78.58	78.40	78.24	76.81	76.00
21	77.52	78.28	80.17	80.87	78.51	78.59	78.15	78.38	78.76	77.37	77.86	76.15
22	77.50	78.28	80.25	80.20	78.51	78.38	78.51	78.30	78.54	77.37	77.75	76.14
23	77.10	78.10	80.26	80.20	78.51	78.38	78.58	78.96	78.74	77.66	77.95	76.11
24	77.30	78.30	80.04	81.12	78.37	78.38	78.47	78.32	78.74	78.11	77.00	76.11
25	77.30	78.20	80.24	80.92	78.37	78.48	78.70	78.38	78.94	78.08	77.15	76.11
26	77.43	78.85	80.24	81.07	78.37	78.11	78.63	78.38	78.70	76.90	77.15	76.22
27	77.78	79.11	79.96	80.97	78.37	78.38	78.22	78.73	78.90	76.90	77.15	75.88
28	77.72	79.11	80.60	81.17	78.37	78.13	78.22	78.50	78.47	76.90	78.27	76.13
29	78.00	79.11	80.69	80.09	78.39	78.24	78.55	78.60	78.72	76.90	77.77	75.95
30	77.55	78.91	81.17	80.09	78.52	78.24	78.56	78.80	78.47	77.96	77.82	
31	77.47	79.71	80.87	80.09	78.49	78.24						

سرچینه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کې تر ټولو لوړ ترین نرخ په پوخ شین او تر ټولو ټیټ ترین نرخ په پوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه ګډ وډ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت زیات نوسان ښیي، نو په همدې اساس ویلای شو چې په (۱۳۹۸) هجري شمسي کال کې د (۱۳۹۷) هجري شمسي کال په پرتله کم نوسان شتون درلود. همدارنګه باید یادونه وکړو چې به تېرو نهه کلونو کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې تر ټولو زیات ترین نوسان په کال (۱۳۹۳) هجري شمسي کې شتون درلود او تر ټولو کم ترین یې په (۱۳۹۴) هجري شمسي کې وه.

د (۱۳۹۸) هجري شمسي کال په پیل کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ (۷۵,۸۷ؒ) دی، چې (۳۶۴) ورځې وروسته یعني د (۱۳۹۷) هجري شمسي کال په پای کې په یاد نرخ کې د (۰,۰۷ؒ) په اندازه زیاتوالی راغلی، چې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د (۷۵,۹۴ؒ) تبادلې نرخ ښیي. په یاد کال د افغانۍ تر ټولو ټیټ ترین ارزښت د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۸۲,۰۴ؒ) تبادله ده، او تر ټولو ټیټ ترین نرخ بیا د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۷۵,۴۶ؒ) تبادله ده همدا شان په (۱۳۹۸) هجري شمسي کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې اوسط نرخ (۷۸,۳۱ؒ) ده، چې له (۱۳۹۰) تر (۱۳۹۷) هجري شمسي کلونو کې په ترتیب سره (۴۳,۶۶ؒ)، (۴۹,۸۲ؒ)، (۵۵,۲۰ؒ)، (۵۶,۹۹ؒ)، (۶۳,۵۰ؒ)، (۶۷,۳۷ؒ)، (۶۸,۵۳ؒ) او (۷۳,۸۳ؒ) وه. او همداشان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کال تر پایه د افغانۍ د ارزښت کموالی د (۰,۰۹٪) په اندازه دی. په یاد کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ کې نوسان په لاندې چارټ کې ښودل شوی دی.[47]

د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۸ هـ.ش)

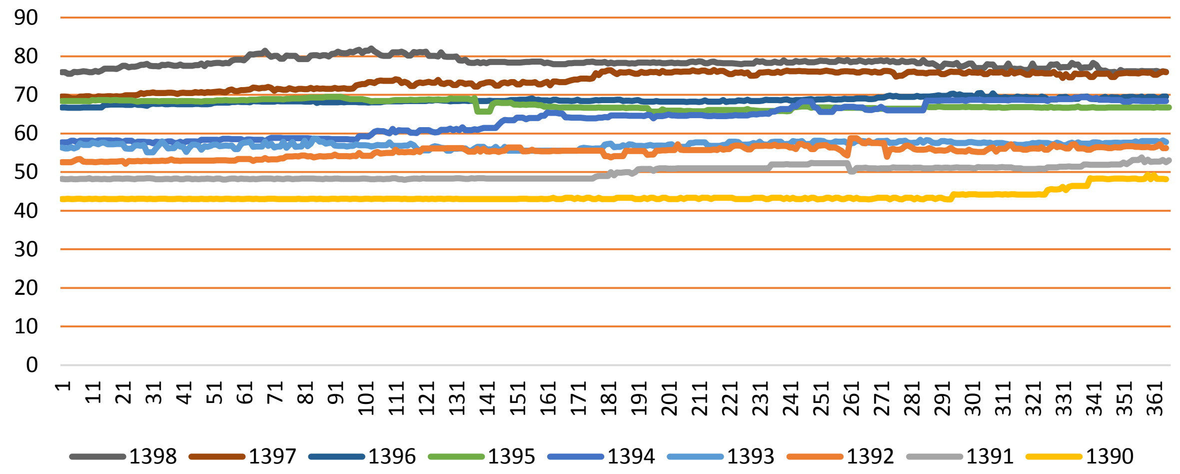

سرچینه: www.investing.com

د (۱۳۹۸) هجري شمسي کال په لومړۍ نیمه کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت د نوسان انټروال له (۱,۰۷؋) تر (۱,۰۸- ؋) او په وروستۍ نیمه کې له (۱,۵۷؋) تر (۱,۴۲- ؋) پورې دی، چې د تېرې منظور دورې د لوړ ترین ارقامو څخه د کم انټروال ښودونکي دي.

د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ اغېزې د افغانستان په اقتصاد باندې

د بهرنیو اسعارو په وړاندې د یو هیواد د پیسو ارزښت کموالی او زیاتوالی د لوی اقتصاد څلور اساسي اهداف (انفلاسیون نرخ، اقتصادي وده، خارجي تجارت او استخدام سطحه) تر تاثیر لاندې راولي. دا چې په تېرو نهه کلونو کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت کموالي د افغانستان په اقتصاد باندې څه ډول تاثیر وارد کړی په لاندې ډول ورڅخه یادونه کوو:

۱. د تبادلې نرخ تاثیر په انفلاسیون په نرخ باندې

د یو هیواد د پیسو ارزښت کې رامنځته کېدونکی بدلون په دوه ډوله دی، چې د پولي واحد ارزښت لوړېدل (Currency Appreciation or Revaluation) او ارزښت کمېدلو (Currency Depreciation or devaluation) څخه عبارت دي. کله چې د یو هیواد د ملي پیسو ارزښت لوړېږي نو د هیواد دننه ورسره د قیمتونو سطحه کې کموالی راځي او برعکس که ارزښت یې غورځي،[48] نو

47) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

48) کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي سره به د قيمتونو سطحه لوړيږي، ولي دا حتمي نه ده چې د تبادلي نرخ بدلون له کبله دي ياد تاثيرات رامنځته شي، ځکه چې هيوادونه نه يوائي دا چې له بهرنی نړی څخه وارد شويو توکو څخه استفاده کوي، بلکې؛ د هيواد دننه هم ګڼ شمېر توکي توليد او استفاده کوي. بلاخره ويلای شو، چې د پيسو په ارزښت کې بدلون له کبله د انفلاسيون نرخ متاثيره کيدل د يو هيواد د حقيقي توليد سطحي پورې تړلی دی.

په تېره يوه لسيزه کې د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانی ارزښت تقريبا په دوامداره ډول کموالی کړی چې له (۱۳۹۰-۱۳۹۸) هجري شمسي کال پورې پکې د (۷۶,۶۱٪) په اندازه کموالی راغلی. په تېره يوه لسيزه کې د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانی د ارزښت او انفلاسيون نرخ اړوند ارقام په لاندې ډول دي:

Year	1390	1391	1392	1393	1394	1395	1396	1397	1398
Change in Ex. Rate (%)	11.94	10.11	5.99	2.74	18.33	-2.42	4.23	9.13	0.09
Change in Inflation Rate (%)	4.41	-0.45	0.15	-0.37	-1.14	-7.64	0.14	-0.87	4.87

منبع: www.macrotrends.net

له پورتنيو ارقامو څخه ښکاري چې د پيسو په ارزښت کې نږدې دوامداره کموالی رامنځته شوی دی. همدارنګه د انفلاسيون نرخ که څه هم په وروستيو کلونو کې ټيټ معلوميږي، ولي په مجموع کې د قيمتونو عمومي سطحه کې تر يو حده لوړوالی رامنځته شوی دی. د پورتني ارقامو په نظر کې نيولو او (Regression Analysis) څخه په استفادې د انفلاسيون نرخ او تبادلې نرخ ترمنځ اړيکي اړوند لاندې معلومات لاسته راځي.

$$Linear\ Model: \widehat{Y} = -1.006 + 0.136x$$

$$P - value = 0.531$$

$$B - Value = 0.136$$

$$R\ Square = 0.058$$

پورتنی جدول څرګندوي، چې د تبادلې نرخ اغېز اړوند د انفلاسيون نرخ مهم فکتور نه دی، ځکه چې د پي ارزښت (P-Value) له (۰,۰۵) څخه لوړ دی. د بي ارزښت (B-Value) مثبت قيمت د انفلاسيون نرخ او د تبادلې نرخ ترمنځ مثبته رابطه ښيي او (R^2) دا ښيي چې د انفلاسيون نرخ باندې د تبادلې نرخ د بدلون تاثير د (۵,۸۳) سلنه په اندازه دی. بايد يادونه وکړو چې (Linear Model) د انفلاسيون نرخ د اوسط بدلون د ګراف رسمولو لپاره استفاده کيږي، چې د ګراف له رسمولو وروسته د تبادلې نرخ (x)

(c) ketabton.com: The Digital Library

او انفلاسیون نرخ (y) هره نقطه په نښه کیږي. هرڅومره چې رسم شوي نقاط له ګراف څخه پراګنده پراته وي په هم هغه اندازه به د متحویلونو ترمنځ اړیکه ضعیفه وي.

د هغه ډېټا په اساس چې مونږ د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ، او په افغانستان کې د انفلاسیون نرخ اړوند را ټوله کړې، دا څرګندیږي چې د انفلاسیون نرخ ډېر مهم فکټور نه دی. د دې خبرې لومړی دلیل دا دی چې د پیسو په ارزښت کې بدلون له کبله د انفلاسیون نرخ متاثیره کیدل د یو هیواد د حقیقي تولید سطحې پورې تړلې دی، ځکه چې د تبادلې نرخ له کبله د انفلاسیون نرخ هغه وخت متاثیره کیږي کله چې د هیواد دننه د واردېدونکو توکو تعویضي جنس رامنځته نشي. او دویم دلیل دا دی چې تر (۱۳۹۸) کال پورې په افغانستان کې د افغانۍ چلښت په نشت حساب وه، او د هیواد د تجارت زیاته اندازه له پاکستان او ایران سره وه، چې د واریدېدونکو توکو تادیه او په داخل کې پلور دواړه به په روپۍ او تومن باندې وه، نو د امریکایي ډالر په مقابل کې د افغانۍ په ارزښت کې د بدلون تاثیر هم باید د افغانۍ د چلښت او د وارداتو په مقابل کې د امریکایي ډالر د تادیې په اندازه وي.

۲. د تبادلې نرخ تاثیر په اقتصادي وده باندې

د یو هیواد د پیسو ارزښت کموالی (Devaluation) اقتصادي وده تحریکوي او د دواړو متحویلونو ترمنځ مثبته اړیکه شتون لري. (49) مثلاً، که په افغانستان کې د یو طبي بوټي قیمت (۵۰؋) وي او د امریکایي ډالر په مقابل کې د افغانۍ د تبادلې نرخ له (۱/۵۰) څخه (۱/۱۰۰) ته ټیټیږي، نو پدې صورت کې امریکایي تجار کولای شي چې د یو ډالر په مقابل کې (۱۰۰؋) ترلاسه کړي، په داسې حال کې چې مخکې به یې (۵۰؋) ترلاسه کولې او په همدې (۵۰؋) به یې یو طبي بوټی اخیستل، ولې اوس کولای شي چې په همهغه یو ډالر دوه طبي بوټي واخلي، ځکه چې د یو امریکایي ډالر په مقابل کې (۱۰۰؋) او د (۱۰۰؋) په بدل کې دوه طبي بوټي ترلاسه کوي. دا په دې مانا ده چې د افغانۍ د ارزښت کمېدلو سره به له افغانستان څخه امریکا ته صادرېدونکي طبي بوټي قیمت له (1USD) څخه (0.5USD) ته ښکته شي. د تقاضا قانون په اساس، کله چې د یو شي قیمت ټیټیږي، تقاضا ورته زیاتیږي. نو دا چې د هیواد د پیسو ارزښت کې کموالي سره صادرات لوړیږي، او د هیواد داخلي تولیداتو ته په نړیوال بازار کې تقاضا لوړیږي نو دې سره په داخل د هیواد کې د تولید سطحه لوړیږي او بلاخره د سړي سر ناخالص داخلي تولید د زیاتوالي سبب ګرځي، کوم چې اقتصادي وده څرګندوي.

49) Rapetti, M., Skott, P., & Razmi, A. (2011). The Real Exchange Rate and Economic Growth. *International Review of Applied Economics*, 19.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصادي وده له هغه اندازه حاصل څخه عبارت دی چې په وسیله یې په یوه اوږده موده کې د یو هیواد سرانه عاید زیاتوالی وکړي.[50]

له (۱۳۹۰-۹۸) هجري شمسي کال پورې د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانی د تبادلي نرخ او (GDP/Capita) کې بدلون په لاندې ډول دی:

Year	1390	1391	1392	1393	1394	1395	1396	1397	1398
Change in Ex. Rate (%)	11.94	10.11	5.99	2.74	18.33	-2.42	4.23	9.13	0.09
Change in GDP/Capita (%)	14.38	12.72	-1.03	-3.24	-9.37	2.81	3.30	-10.01	-20.71

منبع: www.nasia.gov.af

د (Regression Analysis) څخه په استفادې د پورتنی ډېټا تحلیل لاندې ارقام په لاس راکوي:

$$Linear\ Model: \hat{Y} = -3.302 + 0.309x$$

$$P - value = 0.649$$

$$B - Value = 0.309$$

$$R\ Square = 0.031$$

که د افغانی په ارزښت کې بدلون او انفلاسیون نرخ ترمنځ اړیکي اړوند ارقام چې د احصایوي تحلیل په نتیجه کې مو ترلاسه کړي وه، له پورتنیو ارقامو سره مقایسه کړو، دا معلومیږي چې د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانی په ارزښت کې بدلون تاثیر د اقتصادي ودې په پرتله په انفلاسیون نرخ باندې زیات دی، ځکه چې د انفلاسیون نرخ لپاره د تبادلي نرخ د پي ارزښت (P-Value) د اقتصادي ودې لپاره د پي ارزښت (P-Value) څخه ټیټ دی، او هر څومره چې د پي ارزښت ټیټ وي په هم هغه اندازه د آزاد متحویل تاثیر په ترلي متحویل زیات وي.

د (P-Value) ارزښت د (۰,۰۵) څخه لوړ پدې مانا دی، چې اقتصادي وده ډېر مهم فکتور نه دی، همداشان د اقتصادي ودې د (P-Value) ارزښت نسبت انفلاسیون نرخ ته هم لوړ دی، او دا په دې دلالت کوي، چې د اقتصادي ودې په پرتله انفلاسیون نرخ مهم فکتور دی.

د بیتا (B-Value) مثبت ارزښت د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانی د تبادلي نرخ او اقتصادي ودې تر منځ مستقیمه رابطه ښیي، او په اقتصادي وده باندې د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانی د تبادلي

50) نظامي، حمد الله؛ (۱۳۹۷). لوی اقتصاد. جلال آباد، افغانستان: مومند خپرندویه ټولنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نرخ تاثیر د (۳،۱۴٪) په اندازه ده، چې له دې څخه هم د اقتصادي ودې په پرتله د انفلاسیون نرخ فکټور زیات اهمیت څرګندیږي.

له هغه ټولګه معلوماتو څخه چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او د افغانستان د سړي سر ناخالص داخلي تولید اړوند شتون لري، دا څرنګندیږي چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت کمېدل د افغانستان په اقتصادي وده باندې مثبت تاثیر غورځولی دی.

۳. د تبادلې نرخ تاثیر په خارجي تجارت باندې

د ګټې په موخه د شغل او پېشې په ډول په پرلپسې توګه د منقولو اجناسو اخیستل او خرڅول عبارت له تجارت څخه دی.[51] هیڅ یو هیواد په ټوله مانا په خپل ځان باندې متکي نه دی، بلکې؛ په یو نه یو برخه کې د نورو هیوادونو تجارتي راکړه ورکړو ته اړ وي. د خارجي تجارت په برخه کې صادرات او واردات لرو، او د تبادلې نرخ کموالی او زیاتوالی یې په هر یو جلا جلا تاثیر لري، چې مونږ هم هر یو په جلا جلا توګه تر مطالعې لاندې نیسو:

۳،۱. د تبادلې نرخ تاثیر په صادراتو باندې

د خارجي اسعارو په وړاندې د یو هیواد د پیسو د ارزښت کموالي سره د یاد هیواد د صادراتي توکو قیمت ټیټیږي.[52] د تقاضا د قانون په اساس د قیمت او تقاضا د مقدار ترمنځ معکوسه رابطه شتون لري. بلاخره ویلای شو چې د تبادلې نرخ لوړوالي او د صادراتو ترمنځ مثبته اړیکه شتون لري. هرڅومره چې د یو هیواد د پیسو ارزښت کموالی کوي، په همهغه اندازه په نړیوال بازار کې د یاد هیواد توکو ته تقاضا زیاتیږي، او هر کله چې د یو جنس په مقابل کې تقاضا لوړیږي، نو تولیدونکي د تقاضا رامنځته شوي مازاد مشبوع کولو لپاره د تولید مقدار د لوړوالي لاري چاري په کار اچوي، نوي ماشینونه او کارګر استخداموي او د تولید مقدار لوړوي. څرنګه چې له یو خوا په نړیوال بازار کې داخلي تولیداتو ته تقاضا زیاتیږي او له بل پلوه په داخل د هیواد کې د تولید مقدارو لوړیږي، نو طبعي ده چې د صادراتو په مقدار کې به هم د لوړوالي سبب ګرځي.

په وروستۍ لسیزه کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانستان د افغانۍ ارزښت او صادراتو اړوند وړاندې شوي ارقام په لاندې ډول دي. چې په لومړي قطار کې کلونه، بیا د تبادلې نرخ کې کلنی بدلون او وروسته د صادراتو په مقدار کې کلنی بدلون ښودل شوی دی.

51) خلیلزی، صفی الله؛ (۱۳۹۶). کاروبار پیژندنه. جلال آباد، افغانستان: دعوت خپرندویه ټولنه.
52) Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Year	1391	1390	1391	1392	1393	1394	1395	1396	1397	1398
Ex. Rate at Mar/19	43.04	48.18	53.05	56.23	57.77	68.36	66.70	69.52	75.87	75.94
Exports (Million $)	388.5	375.9	414.5	515.0	570.5	571.4	596.5	831.9	875.2	1508

منبع: www.nasia.gov.af

پورتنی جدول په ښکاره ډول د افغانی د ارزښت د کمښت سره د صادراتو زیاتوالی ښیي. هر څومره چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ لوړ شوی په هم هغه اندازه ورسره په مسلسل ډول د صادراتو په مقدار کې لوړوالی راغلی دی. د موضوع د لا وضاحت لپاره د احصایوي تحلیل څخه ترلاسه شوي ارقام راوړو، چې په لاندې ډول دي:

$$Linear\ Model: \hat{Y} = -774.69 + 23.417x$$

$$P - value = 0.007$$

$$B - Value = 23.417$$

$$R\ Square = 0.619$$

پورتني ارقام له کین طرف څخه په ښي طرف په ترتیب سره دا مطب واضح کوي، چې د تبادلې نرخ تاثیر اړوند، صادرات ډېر مهم فکتور دی، د دواړو متحولینو ترمنځ مثبته اړیکه شتون لري، یعني هرڅومره چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ لوړ شوی په هم هغه کچه ورسره په صادراتو کې زیاتوالی راغلی او د مورد نظر اسعارو د تبادلې نرخ تاثیر په صادراتو باندې د (۶۱,۹٪) په اندازه دی.

په لاینر موډل کې هم د (x) ضریب د بې ارزښت ښیي او د بې مثبت ارزښت د متحویلونو ترمنځ د مثبتې اړیکې څرګندونه کوي.

ډېره مهمه خبره چې له پورتني جدول څخه څرګندیږي دا ده چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ تاثیر د صادراتو په مقدار باندې په ډېره پراخه اندازه ده، او دا د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د (Devaluation) ارزښت څرګندوي. د دې خبرې دلیل دا کیدای شي چې د افغانستان اکثره لوړ ارزښت لرونکي صادراتي توکي لکه، غالۍ، زعفران، جنغوزي او نور له پاکستان او ایران علاوه غربي هیوادونو ته هم صادریږي،[53] چې هلته د امریکایي ډالر په مقابل کې په پلور رسول کیږي، نو طبعي ده چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت د بدلون تاثیر به همورباندې په پراخه

53) https://tradingeconomics.com/afghanistan/exports-by-country

(c) ketabton.com: The Digital Library

کچه وي. د مثال په توګه، په (۲۰۱۸) میلادي کال کې د افغانستان د صادراتو له (۵۰) سلنه زیات یې د پاکستان او ایران علاوه نورو هیوادونو ته صادر شوي دي.[54]

۲,۳. د تبادلې نرخ تاثیر په وارداتو باندې

مخکې مو په صادراتو باندې د تبادلې نرخ تاثیر څخه یادونه وکړه، او دا مو واضح کړه چې د تبادلې نرخ او صادراتو د مقدار ترمنځ مثبته اړیکه شتون لري. دا چې واردات د صادراتو برعکس مفهوم لري، نو د تبادلې نرخ تاثیر به هم ورباندې د صادراتو برعکس وي،[55] ولې؛ که شرایط توپیر کوي نو نتیجه به په ذکر شوي ډول ترلاسه نشي. په وروستۍ لسیزه کې د افغانستان د وارداتو مقدار او د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ په لاندې ډول وه:

Year	1391	1390	1391	1392	1393	1394	1395	1396	1397	1398
Ex. Rate at Mar/19	43.04	48.18	53.05	56.23	57.77	68.36	66.70	69.52	75.87	75.94
Imports (Million $)	5154	6515	9069	8724	7729	7723	6534	7793	7407	80003

منبع: www.nasia.gov.af

پورتني ارقام د کلونو په تفکیک په میلیون ډالر سره د افغانستان د وارداتو مقدار او د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت ښيي. که څه هم مخکې مو یادونه وکړه چې د تبادلې نرخ او وارداتو ترمنځ اړیکه منفي وي، ولې پورتني ارقام دا څرګندوي چې د افغانۍ د ارزښت په کموالي سره بیا هم د وارداتو مقدار نږدې په مسلسل ډول زیات شوی دی. د دې لپاره چې موضوع لا واضح شي، له احصایوي تحلیل څخه ترلاسه شویو لاندنیو ارقامو ته کتنه کوو.

$$Linear\ Model: \hat{Y} = -41512 + 913.95x$$

$$P - value = 0.185$$

$$B - Value = 913.946$$

$$R\ Square = 0.208$$

پورتنی جدول په څرګند ډول ښیي چې د وارداتو او امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ ترمنځ مثبته اړیکه شتون لري، چې د تبادلې نرخ بدلون د (۲۰,۸۱٪) په اندازه د وارداتو په مقدار باندې تاثیر درلود، او همدارنګه د (P-Value) ارزښت ښیي، چې د تبادلې نرخ تاثیر اړوند واردات مهم فکتور نه دی.

---

54) https://tradingeconomics.com/afghanistan/exports-by-country

55) کوتوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

باید یادونه وشي چې د یو هیواد د کرنسي (Devaluation) په هغه صورت کې د وارداتو د کموالي لپاره موثر تماميږي، چې د هیواد دننه د تولید ظرفیت لوړ شي، او د وارداتي توکو د تقاضا ارتجاعیت باید لوړ وي. "د تقاضا لوړ ارتجاعیت په دې مانا ده چې د توکو په قیمت کې د لږ تغیر سره د تقاضا مقدار په زیاته اندازه تغیر وکړي."[56] که داسي نه وي، نو د تبادلې نرخ تاثیر ممکن کم اوسي.

دا چې د افغانستان نفوس په چټکۍ سره وده کوي او د نفوسو زیاتوالی د تقاضا د لوړوالي یوه وسیله ده. بلخوا د هیواد نږدې ټول لومړني توکي له بهرنۍ نړۍ پوره کیږي، یواځي کم تعداد زراعتي محصولات د هیواد دننه کرل کیږي، چې د هغه لپاره هم د ساتنې وسایل شتون نلري، او له یواځنۍ مودې څخه علاوه چې زراعتي محصولات پکې پخیږي، د کال په نوره اوږده کې باید وارد شي. نو دا چې له یو خوا د هیواد دننه د مجموعي تقاضا مقدار په چټکۍ سره لوړیږي او له بل پلوه د هیواد دننه د لومړنیو توکو د تولید فرصت په نشت حساب دی، ضروري ده چې د وارداتو مقدار به لوړوالی کوي.

همدارنګه د افغانستان اکثریت وارداتي توکي لومړني خوراکي مواد وي چې تر ډېره یې له پاکستان او ایران څخه واردیږي. په (۱۳۹۸) هجري شمسي کال کې د هیواد د واریداتو له جملې څخه یوازې یو میلیارد او (۲۴۷) میلیونه ډالر په ارزښت یې له ایران هیواد څخه افغانستان ته را وارد شوي دي، کوم چې د نورو ټولو هغه هیوادونو په پرتله لوړ رقم ښیي، چې افغانستان ورڅخه تجارتي توکي واردوي.[57] که چیرته مونږ د پاکستانۍ کلداري او ایراني تومن په وړاندې د افغانۍ ارزښت تېره دېټا وګورو، دا واضح ده چې د افغانۍ ارزښت کموالی نه، بلکي لوړوالی کړی، او د یو هیواد د پیسو ارزښت لوړوالي او وارداتو مقدار ترمنځ مثبته اړیکه شتون لري. هر څومره چې د هیواد پیسو ارزښت لوړیږي په هم هغه کچه به په داخلي بازارونو کې د وارداتي توکو قیمت ټیټ او د قیمت ټیټوالي سره تقاضا زیاتیږي، او کله چې وارداتي توکو ته تقاضا لوړیږي، نو ورسره به د وارداتو په مقدار کې هم لوړوالی راځي.

۴. د تبادلې نرخ تاثیر د وزګارتیا په کچه باندې

مخکې مو له دې څخه یادونه وکړه چې د یو هیواد د کرنسي د ارزښت کموالی (Devaluation) یو تاثیر هم د انفلاسیون نرخ لوړوالی دی، او د انفلاسیون نرخ په دوه جلا شرایطو کې د وزګارتیا په سطحه متفاوت تاثیرات لري. کله چې د انفلاسیون نرخ لوړیږي، او د مجموعي تقاضا مقدار یا هیڅ لوړ نشي او یا هم د انفلاسیون نرخ په پرتله په کمه اندازه لوړ شي، نو په دې صورت کې د انفلاسیون نرخ لوړوالي سره د وزګارتیا کچه لوړیږي، او کله چې د انفلاسیون نرخ لوړوالي څخه زیات د

[56]) نورمل، محمد زبیر؛ (۱۳۹۶). د کوچنې اقتصاد اساسات. جلال آباد، افغانستان: یار خپرندویه ټولنه.
[57]) https://www.google.com/amp/s/www.bbc.com/persian/amp/afghanistan-51626158

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجموعي تقاضا مقدار لوړ شي نو په دې صورت کې د وزګارتیا سطحه کې کموالی راځي، او استخدام رامنځته کيږي. که څه هم د قیمتونو سطحي لوړوالي سره تقاضا کموالی کوي، ولي؛ دلته نور فکتورونه لکه د نفوسو وده، د عاید سطحي لوړوالی او نور هم شتون لري چې د تقاضا د لوړوالي باعث ګرځي.(58)

دا چې د پیسو د ارزښت کموالي سره له یو خوا د هیواد دننه د قیمتونو سطحه لوړوالی کوي، له بل پلوه که چیرته د هیواد صادراتي توکي د تقاضا لوړ ارتجاعیت ولري، نو دې سره به د هیواد صادراتي توکو ته په بهر کې تقاضا ډېره زیاته شي او د تقاضا یاد مقدار مشبوع کولو لپاره باید داخلي تصدئ د تولید مقدار لوړ کړي او د تولید مقدار لوړولو لپاره باید خلک په کار وګماري. که له یو پلوه د قیمتونو سطحي لوړوالی د تقاضا د کموالي، د تقاضا کموالی د تولید د مقدار کموالي او د تولید مقدار کموالی د وزګارتیا سطحي د لوړوالي سبب ګرځي، ولي دا چې په نړیوال بازار کې د هیواد د صادراتي توکو قیمت ټیټیږي نو دې سره به په نړیوال بازار کې داخلي تولیداتو ته تقاضا لوړه شي، او د تقاضا د یاد مقدار د پوره کولو لپاره به د هیواد دننه کارګري قوې ته تقاضا لوړه شي کله چې کارګري قوې ته تقاضا زیاتیږي، نو دې سره د هغوی د مزد اندازه هم لوړیږي.(59) بلاخره ویلای شو چې کله د یو هیواد د پیسو ارزښت د خارجي اسعارو په مقابل کې رالویږي، نو دا د لوړ د تقاضا ارتجاعیت لرونکو توکو صادرات ډېر تشویقوي، چې په وسیله یې د هیواد دننه د استخدام سطحه باندې هم مثبت تاثیر اچوي. د هیواد دننه د قیمت سطحي لوړوالي تاثیر د مزدونو لوړوالي باندې له منځه ځي، ولي د مزدونو دا لوړوالی باید د تقاضا د هغه مقدار زیاتوالي څخه زیات نه وي چې په نړیوال بازار کې داخلي توکو ته رامنځته کیږي.

په وروستۍ نهه کلونو کې د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې کموالی او د وزګارتیا سطحي کې بدلون په لاندې ډول دی:

Year	1390	1391	1392	1393	1394	1395	1396	1397	1398
Change in Ex. Rate (%)	11.94	10.11	5.99	2.74	18.33	-2.42	4.23	9.13	0.09
Change in Unemployment Level (%)	-13.16	-14.65	2.37	0.58	-3.45	-2.98	-4.29	-1.28	-1.30

منبع: www.statista.com

د جدول دویم افقي قطار د یو امریکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ کې د بدلون سلنه ښيي، او دریېم افقي قطار د وزګارتیا سطحه کې د بدلون سلنه څرګندوي. له پورتنیو ارقامو څخه دا برېښي چې د تبادلې نرخ او وزګارتیا سطحي ترمنځ معکوسه رابطه وجود لري. هر څومره چې د تبادلې نرخ کې لوړوالی راغلی، ورسره په مسلسل ډول د وزګارتیا کچه کمه شوې ده. د یادو متحولونو ترمنځ د

58) Excel Books Private Limited. (2012). Macro Economics. New Delhi: Excel Books Private Limited.
59) Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دقیق اړیکي په اړه پوهیدلو لپاره له احصایوي تحلیل څخه ترلاسه شوي ارقام راوړو، چې په لاندي ډول دي:

$Linear\ Model: \hat{Y} = -1.799 - 0.365x$

$P - value = 0.286$

$B - Value = -0.365$

$R\ Square = 0.160$

پورتني ارقام ښیي چې د وزګارتیا سطحه د انفلاسیون نرخ او اقتصادي ودي په پرتله مهم فکتور دی، د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ لوړوالي سره معکوسه رابطه لري او د تبادلې نرخ د بدلون تاثیر وروباندي د (۱۶,۰۳) سلنه په اندازه دی.

د هیواد دننه د نفوسو چټکه وده، د تعلیم سطحې ټیټوالی او له مختلیفو هیوادونو سره په مختلیفو کرنسیو تجارت هغه عوامل دي چې د امریکایي ډالر په وړاندی د افغانۍ د ارزښت تاثیر په وزګارتیا سطحې باندي متأثیره کوونکو عواملو په توګه یې راوړلای شو. هدف دا دی چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ کموالي سره د صادراتو په مقدار کې په ډېره لوړه پیمانه زیاتوالی راغلی، ولې د وزګارتیا کچه په همهغه اندازه نه ده کمه شوې په کومه اندازه چې یې انتظار کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مناقشه (Discussion)

په دې څېړنه کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ اغېزې په څلورو فکتورونو (انفلاسیون نرخ، اقتصادي وده، خارجي تجارت او استخدام سطحه) باندې څېړل شوي دي.

د لومړۍ صفري فرضیې اړوند، چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د انفلاسیون نرخ کې لوړوالی راغلی دی، اې سي اریز او ملینډرېتوز په کال (۱۹۹۶) میلادي، می کې د (د تبادلې نرخ اغېز انفلاسیون په نرخ) عنوان لاندې څېړنه کې لیکلي چې، د تبادلې نرخ بدلون د انفلاسیون نرخ د بدلون یو عامل دی، پاول کنوې، آرون ډریو، بین هانټ او السډېر سکاټ په کال (۱۹۹۸) میلادي، می کې د (د تبادلې نرخ تاثیر په انفلاسیون نرخ په هغه هیوادونو کې چې د کمې اقتصادي آزادي لرونکي دي) عنوان لاندې څېړنه کې لیکلي چې، د تبادلې نرخ بدلون په انفلاسیون نرخ باندې زیات تاثیرگذار عامل دی او نصیر «کوټوال» په خپل کتاب (اقتصادي درسونه) کې، چې په کال (۲۰۱۵) میلادي کې خپور شوی لیکي، چې د پیسو ارزښت او انفلاسیون نرخ ترمنځ معکوسه رابطه شتون لري.

د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او د انفلاسیون نرخ ډېټا تحلیلي ارقام د لومړۍ صفري فرضیې او د اې سي اریز او ملینډرېتوز او نصیر «کوټوال» د لیکنو سره یو شان او د پاول کنوې، آرون ډریو، بین هانټ او السډېر سکاټ د لیکني خلاف نتېجه ښیي. د دې خبرې لپاره دلیل دا دی، چې د افغانستان له (۵۰٪) څخه زیات وارداتي توکي له پاکستان او ایران هیوادونو څخه واردېږي او د (۱۳۹۷) هجري شمسي کال تر نمایي پورې د افغانستان وارداتي توکي، کوم چې له ایران او پاکستان هیوادونو څخه واردېدل، د پاکستانۍ روپۍ او ایراني تومن په مقابل کې اخیستل کېدل او د ایراني تومن او پاکستانۍ روپۍ په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې کموالی نه، بلکې؛ لوړوالی رامنځته شوی دی.

د دویمې صفري فرضیې اړوند، چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره په اقتصادي وده کې مثبت تغیر راغلی دی، ډاني راډریک په کال (۲۰۰۴) میلادي کې د (حقیقي تبادلې نرخ او اقتصادي وده) تر نوم لاندې څېړنه کې لیکلي چې، د بهرنیو اسعارو په وړاندې د یو هیواد د پیسو د ارزښت ټیټوالی (Devaluation) اقتصادي وده تحریکوي، جان ایف کنیډي په کال (۲۰۰۷) میلادي، جولای کې د (حقیقي د تبادلې نرخ او اقتصادي وده) عنوان لاندې څېړنه کې لیکلي چې، د بهرنیو اسعارو په وړاندې د ملي پیسو د ارزښت کموالی د هیوادونو اقتصادي وده، په ځانګړې توګه په پرمختیایي هیوادونو کې تحریکوي او مارټین ریپټي، پیټر سکاټ او ارسلن رزمي په کال (۲۰۱۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

میلادي، مارچ کې د (حقیقي د تبادلې نرخ او اقتصادي ودي) تر عنوان لاندي څېړنه کې لیکلي چې د تبادلې نرخ د کموالي (Devaluation) او اقتصادي ودي ترمنځ مثبته اړیکه شتون لري، نو ویلای شو چې د همدې څېړنې (د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او په ملي اقتصاد یې اغېزې) دویمه صفري فرضیه او د اقتصادي ودي متحویل اړوند تېري لیکنې ورته مفهوم ارایه کوي.

د درېیمي صفري فرضیې اړوند، چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د هیواد په سوداګري کې مثبت تغیر راغلی، نصیر کوتوال په خپل کتاب (اقتصادي درسونه) کې، چې په کال (۲۰۱۵) میلادي کې خپور شوی، لیکي: د بهرنیو اسعارو په وړاندې د پیسو د ارزښت لوړوالی د صادراتو د کموالي او وارداتو د زیاتوالي سبب ګرځي، کایلي وانګ او کریسټوفر بي بېرټ په کال (۱۹۸۹-۱۹۹۸) میلادي پورې (د صادراتو په حجم باندي د تبادلې نرخ د بدولون د تاثیراتو سنجش) عنوان لاندي څېړنه کې لیکلې چې، د وارداتي هیوادونو صنعتي تولیدات او منتظره د تبادلې نرخ بدلون په ګډه سره د تجارت حجم متاثیره کوي او جینګوا زي، هینري ډبلیو کینوکن او اویسټاین میرلنډ په کال (۲۰۰۳) میلادي، اپریل کې (د تبادلې نرخ تاثیرات د سمن (Salmon) ماهي د صارداتو په قیمت) عنوان لاندي څېړنه کې لیکلي چې د تبادلې نرخ بدلون د تجارت په حجم باندي تاثیر ګذاره دی.

د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او د افغانستان اقتصادي ودي ډېټا تحلیلي ارقام د درېیمي صفري فرضیې او د کایلي وانګ او کریسټوفر بي بېرټ او جینګوا زي، هینري ډبلیو کینوکن او اویسټاین میرلنډ لیکنو ته ورته نتایج ښیي، خو د نصیر «کوتوال» له لیکنې سره ورته نتېجه نه ښیي. د دې خبرې لپاره هم د پورته په شان باید یادونه وکړو چې، د افغانستان له (٪۵۰) څخه زیات وارداتي توکي له پاکستان او ایران هیوادونو څخه واردېږي او د (۱۳۹۷) هجري شمسي کال تر نمایي پورې د افغانستان وارداتي توکې، کوم چې له ایران او پاکستان هیوادونو څخه واردېدل، د پاکستانۍ روپۍ او ایراني تومن په مقابل کې اخیستل کېدل او د ایراني تومن او پاکستانۍ روپۍ په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې کموالی نه، بلکې؛ لوړوالی رامنځته شوی دی.

د څېړنې څلورمه صفري فرضیه مو دا وه چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د استخدام سطحه کې لوړوالی راغلی دی. د تبادلې نرخ بدلون او استخدام سطحې ترمنځ اړیکه باندي روبرټو فرینکیل او لېنس ټایلر په کال (۲۰۰۶) میلادي، فروري کې د (حقیقي تبادلې نرخ، پولي سیاست او استخدام) په نوم څېړنه ترسره کړې، چې د نوموړې څېړنې څخه څرګندېږي چې د تبادلې نرخ د استخدام سره مستقیمه رابطه لري او ډېمیر او فیراټ په کال (۲۰۱۰) میلادي کې د (د تبادلې نرخ بدلون او د استخدام سطحې لوړوالی په پرمختیایي هیوادونو کې) عنوان لاندي څېړنه ترسره کړې. دوی په خپله څېړنه کې لیکي چې، د تبادلې نرخ لوړوالي سره د استخدام سطحه کې لوړوالی

(c) ketabton.com: The Digital Library

رامنځته کيږي. د استخدام سطحي ټرلي متحويل اړوند تېري ليکني، صفري فرضيه او زمونږ د څېړنې نتايج ورته مفهوم ارايه کوي او هغه دا چې د بهرنيو اسعارو په وړاندې د يو هيواد د پيسو ارزښت کې کموالی د هيواد دننه استخدام سطحه باندي تاثير اچوي او د استخدام سطحې د لوړوالي باعث ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پایله اخیستنه (Conclusion)

د بهرنیو اسعارو په وړاندې د یو هیواد د پیسو د تبادلې نرخ له دې څخه عبارت دی، چې یو واحد بهرنی سعر د څو واحده ملي پیسو په بدل کې ترلاسه کوو. د تبادلې نرخ سیستمونه درې ډوله لري، چې د تبادلې ارتجاعي یا متغیر نرخ، د تبادلې ثابت نرخ او د تبادلې مشترک یا ګډ نرخ څخه عبارت دي.

په تېرو نهه کلونو کې په استثنا د (۱۳۹۵) هجري شمسي کال، چې د افغانۍ ارزښت په کې د (۱,۶۶ؤ) په اندازه لوړوالی کړی، د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت په دوامداره ډول کم شوی دی. په مجموعي توګه په نهه کلونو کې د افغانۍ په وړاندې د امریکایي ډالر ارزښت د (۳۲,۹۴ؤ) یعني (٪۷۶,۶۱) په اندازه لوړ شوی دی، چې له جملې څخه یې (٪۳۲,۲۸) یعني د (۱۰,۶۳ؤ) په اندازه یوازې په (۱۳۹۴) هجري شمسي کال کې کم شوی دی، چې تر ټولو لوړ رقم ښیي.

د یو هیواد د پیسو د ارزښت ټیټوالی او لوړوالی د هیواد دننه اقتصادي حالت تر اغېز لاندې راولي. د لوی اقتصاد څلور اهداف (انفلاسیون نرخ، اقتصادي وده، د تادیاتو بیلانس او وزګارتیا) هر یو په جلا توګه د تبادلې نرخ سره معکوسه او مستقیمه رابطه لري، چې له (۹۸-۱۳۹۰) هجري شمسي کال پورې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او د پورتنیو پنځه واړه فکتورونو د ډېټا له تحلیل څخه څرګندېږي، چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ټیټوالي سره د انفلاسیون نرخ، اقتصادي ودي، صادرات او وارداتو اړیکه مثبت او د وزګارتیا سطحې اړیکه منفي دی. یاد تحلیلي ارقام دا هم واضح کوي چې تر ټولو مهم فکتورونه په ترتیب سره صادرات او واردات دي او اقتصادي وده ډېر مهم فکتور نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندیزونه (Recommendatins)

- دولتي ادارات باید داسي پالیسی طرحه کړي چې په وسیله یې د افغانۍ ارزښت نسبتا ثبات ومومي، او مطوب اهداف ورڅخه په ښه شکل سره ترلاسه شي.
- مسؤلیت لرونکي مقامات باید یواځي د هغه اهدافو لپاره د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ تغیر څخه استفاده وکړي، کوم چې د یادو اسعارو د تبادلې نرخ له کبله زیات اغېزمن کېدونکي دي.
- مسؤلي اداري باید د هغه اهدافو د ترلاسه کولو لپاره نوري لاري چاري ولټوي، په کومو چې د افغانۍ په وړاندې د امریکایي ډالر د تبادلې نرخ تاثیر کم دی.
- دولت باید د ناخالص داخلي تولید د لوړوالي ترڅنګ د نفوسو کنټرول برخي ته هم پاملرنه وکړي، ترڅو سړي سر ناخالص داخلي تولید لوړ او اقتصادي وده رامنځته شي.
- تجاران نه باید د تبادلې نرخ بدلون څخه د بهاني په توګه استفاده وکړي، او قیمتونه له حده زیات لوړ کړي، بلکې؛ د قیمتونو لوړوالی باید یواځې د تبادلې نرخ د تاثیر په اندازه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځلیکونه (References)

۱. خلیلزی، صفی الله؛ (۱۳۹۶). کاروبار پېژندنه. جلال آباد، افغانستان: دعوت خپرندویه ټولنه.

۲. کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

۳. نظامي، حمد الله؛ (۱۳۹۷). لوی اقتصاد. جلال آباد، افغانستان: مومند خپرندویه ټولنه.

۴. نورمل، محمد زبیر؛ (۱۳۹۶). د کوچني اقتصاد اساسات. جلال آباد، افغانستان: یار خپرندویه ټولنه.

5. Arize, A., & Malindretos, J. (1996). Effects of Exchange Rate Variability on Inflation Variability. Applied Economics Letters, 6.

6. Conway, P., Drew, A., Hunt, B., & Scott, A. (1998). Exchange Rate Effects and Inflation Targeting in a Small Open Economy. Reserve Bank of New Zealand Discussion Paper, 20.

7. Excel Books Private Limited. (2012). Macro Economics. New Delhi: Excel Books Private Limited.

8. F. Kennedy, J. (2007). The Real Exchange Rate and Economic Growth. 37.

9. Firat, D. (2010). Exchange Rate Volatility and Employment Growth in Developing Countries. MPRA, 47.

10. Frenkel, R., & Taylor, L. (2006). Real Exchange Rate, Monetary Policy and Employment. DESA, 13.

11. Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.

12. Kumar, Ranjit. (2011). Research Methodology. New Delhi: SAGE Publications Ltd.

13. Rapetti, M., Skott, P., & Razmi, A. (2011). The Real Exchange Rate and Economic Growth. International Review of Applied Economics, 19.

14. Rodrik, D. (2004). The Real Exchange Rate and Economic Growth. Brookings Papers on Economic Activity, 76.

15. USI Publications. (2012). Macro Economics. New Delhi: USI Publications.

16. Wang, K.-L., & B.Barrett, C. (1998). Estimating the Effects of Exchange Rate Volatility on Export Volumes. Journal of Agricultural and Resource Economics, 31.

17. Xie, J., W. Kinnucan, H., & Myrland, O. (2003). The Effects of Exchange Rate on Export Prices of Farmed Salmon. Marine Resource Economics, 439.

18. dab.gov.af

19. https://finance.yahoo.com

20. www.investing.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

21. www.macrotrends.net

22. www.nasia.gov.af

23. www.saraishahzada.af

24. www.statista.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library